

Cutting edge kulturskole!

- forskning, fag og praksiser i manesjen

Book of Abstracts

27.-28. oktober 2015 ved DMNH, Trondheim

Nettverk for kulturskolerelatert forskning

i samarbeid med

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Book of abstracts

« Cutting edge kulturskole! Forskning,
fag og praksiser i manesjen! »

Konferanseprogram,
konferansepresentasjoner

Anna-Lena Østern og Morten Sæther (red.)

Book of abstracts for Konferansen «Cutting edge kulturskole! – Forskning, fag og praksiser i manesjen»
27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

Organisasjonskomite:

Anna-Lena Østern (leder), NTNU

Merete Wilhelmsen, Norsk kulturskoleråd

Morten Sæther, DMMH

Øivind Varkøy, NMH

Lea Moxness, Trondheim kommunale kulturskole

Mari-Ann Letnes, DMMH

Tone Pernille Østern, NTNU

Koordinator for det kunstneriske programmet: Morten Sæther

Operativ ledningsgruppe: Morten Sæther og Mari-Ann Letnes med kolleger ved DMMH

Administrasjon: Norsk kulturskoleråd

Lokal administrasjon: FEI, DMMH

Forside og plakattedesign: Mari-Ann Letnes

Foto: Kristian Wanvik

2015

Innhold	3
Velkommen	5
Om Nettverk for kulturskolerelatert forskning	6
Konferansearenaen DMMH	6
Inviterte key note-forelesere	7
Kunstneriske bidrag	8
Program	9
Oversikt over sesjoner	11
Sammendrag av presentasjoner	13
Presentatører, tema, institusjon og sesjon (alfabetisk),	49

Book of abstracts for Konferansen «Cutting edge kulturskole! – Forskning, fag og praksiser i manesjen»

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

Kjære konferansedeltager!

Den 5. konferansen for kulturskolerelatert forskning setter kulturskolen i det 21. århundret i manesjens rampelys. Samtiden er en hybrid av identiteter, kulturer, stemmer og forståelser som er i stadig bevegelse der estetiske læringsaktiviteter knyttet til ulike kunstfag har en viktig funksjon.

Kulturskolen har mulighet å være *cutting edge* – i front – nå det gjelder barn og unges læring, identitetsskaping og danning. Tema for konferansen 2015 er forsknings- og utviklingsprosjekter knyttet til hvordan kulturskolen kan være i front og utvikle praksiser, arenaer og møtepunkter som gjør kulturskolen til en slik sentral aktør. I dette er spørsmål både om hva 'cutting edge' er i samtidens kulturskole, om kunstfagdidaktikk(er), kunstpedagogikk(er), flerfaglighet, tverrfaglighet, kulturskolens betydning for deltakere, utdanningsinstitusjoner og kommuner, samt metodologier knyttet til forskning på slike spørsmål, relevante. Konferansen er av interesse for kunstpedagoger, kunstner-lærere, forskere, (kultur)skoleledere, ph.d.- og masterstudenter på et bredt, dynamisk og flerfaglig kulturskolerelatert forskningsfelt.

Vi har invitert til følgende utforskning og drøfting av disse spørsmålene:

- Hvordan kan kulturskolens rolle og utforming forstås, utfordres og utvikles i det 21. århundret?
- Hvilke kunstneriske og kunstdidaktiske praksiser er av relevans for utvikling av kulturskolen?
- Hvem som i fremtiden vil være 'kulturskoleeleven', vil bero på kulturskolens organisering og pedagogiske praksiser?
- Hvilken kunstpedagogikk/hvilke kunstpedagogikker spilles ut i eksisterende og mulige kulturskolepraksiser?
- Perspektiver på lærerutøvelse i *cutting edge* kulturskolen.
- Fag, faglighet og tverrfaglighet i kulturskolen i møte med andre skoleslag
- Forskningsmetodologiske spørsmål, utfordringer og muligheter knyttet til et kulturskolefelt i endring og bevegelse.

Vi ser fram mot to dager med kunnskaps- og erfaringsdeling, drøftinger og debatt om viktige temaer knyttet til kunst, kultur og oppvekst!

I samarbeid med Norsk Kulturskoleråd og Dronning Maud Minnes Høgskole for Barnehagelærerutdanning (DMMH) ønsker Nettverk for kulturskolerelatert forskning velkommen til konferansen!

Anna-Lena Østern

Leder for organisasjonskomiteen

Morten Sæther

Koordinator for kunstnerisk program og leder av operativ ledningsgruppe

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

Om Nettverk for kulturskolerelatert forskning

Nettverk for kulturskolerelatert forskning består av årlig forskningskonferanse, formidling og nettverk

Nettverk for kulturskolerelatert forskning er et nettverk for og med forskere og aktører innen de estetiske fagområdene i UH-sektor og pedagoger/ ledere innenfor kulturskoleområdet. Nettverket har eksistert i form av en årlig konferanse i Oslo i et samarbeid mellom Norges musikkhøgskole og Norsk kulturskoleråd i fire år.

Nettverket revitaliseres i forbindelse med «cutting edge»-konferansen 27.-28. oktober 2015 hvor nettverket vil velge nettverksleder (chair), administrativ ledelse og en nasjonal styringsgruppe.

Om konferansearenaen DMMH

DMMH er en av landets eldste utdanningsinstitusjoner innenfor barnehagefeltet. Høgskolen nyter stor respekt for sitt faglige arbeid, og har lange og gode tradisjoner innenfor barnekultur, barndom og pedagogikk. DMMH er samlet på Campus Dalen sentralt i Trondheim omkranset av en stor park. Konferansen holdes i et nyoppført kunstfagsbygg, som ble ferdigstilt i oktober 2014. Bygget rommer blant annet en stor flerbrukssal med lys og lydanlegg, et større atrium og rom for musikk og kunst og håndverk. Disse nye, lyse og velutstyrte kunstfagrommene vil danne en flott ramme rundt konferansen.

Adresse til DMMH:

Thrond Nergaards veg 7, 7044 Trondheim

Avstigning bussholdeplass: Dalen Hageby

Inviterte keynote-forelesere

Camilla Damkjaer is a Senior lecturer in dance theory and Head of research education at Stockholm University of the Arts. Her research concerns the methodologies of artistic research, the articulation of embodied knowledge within the arts, and the modes of consciousness in circus and dance practices. Damkjaer's lecture-performances and publications have concerned the potential of Gilles Deleuze's philosophy in the study of movement, the relation between scholarly and artistic methodologies, and close analysis of the embodied knowledge in circus practices.

Øivind Varkøy er professor i musikkpedagogikk og forskningsleder ved Norges musikkhøgskole. Han er også gjesteprofessor i musikkvitenskap ved Musikhögskolan, Örebro universitet. Varkøy har doktorgrad i musikkvitenskap fra Institutt for musikkvitenskap, Universitetet i Oslo (2000). Han har tidligere arbeidet som musikk lærer i ungdomsskolen, og som høgskolelektor i musikk ved Høgskolen i Hedmark. Varkøy har også skrevet sanger, bl.a. for Eli Rygg, Morten Harket, Kåre Conradi og Anneli Drecker, og han samarbeider nå som komponist med Solveig Slettahjell. Varkøys forskningsinteresse er primært musikkpedagogisk filosofi og musikkfilosofi. Han har publisert en lang rekke både forskningsartikler, essays og lærebøker innenfor dette feltet på norsk, svensk, engelsk og tysk.

Magnar Fjørtoft Engen er fra Trondheim. Doktorgradsstipendiat ved Norges musikkhøgskole med ph.d-prosjektet *Dannelsens estetiske regime* med undertittel *Mot en rekonstruksjon av musikkpedagogikkens selvforståelse*. Temaet er inkludering og ekskludering av musikalske og pedagogiske praksiser og (re-)produksjon av ideologi (symbolsk makt) i lys av institusjonaliseringen av jazz og pop/rock i vitenskapelige og pedagogiske institusjoner. Han er utdannet bratsjist fra musikkonservatoriet i Trondheim og selvlært rockemusiker og komponist. Master i musikkvitenskap fra Høgskolen i Nesna. S sammensatt pedagogisk og utøvende erfaring: spesialpedagogisk arbeid med musikk og teater ved Granskøgen skole, ungdomsarbeid, kulturskole, folkehøgskole, korps, amatørorkester.

Kunstneriske bidrag i Kulturskole Cutting Edge

Frode Fjellheim er professor i musikk ved Høgskolen i Nord-Trøndelag. Han er kjent som sørsamisk musiker. Han er vokalist (joik), spiller piano og synthesizere. Han har vært frilans musiker og komponist. Fjellheim er kanskje mest kjent gjennom sitt Jazz-Joik Ensemble *Transjoik*. Han har en rekke plateutgivelser og har mottatt Spellemannsprisen i 2004.

Hanne Bæverfjord er høgskolelektor i musikk ved Dronning Mauds Mine høgskole. Hun dirigerer høgskolens student og ansatte kor og er ellers kordirigent for koret *Øremazzørene*. Hun har komponert og utgitt en rekke korarrangement.

Sunniva Hovde er førsteamanuensis i musikk ved Dronning Mauds Minne høgskole. Hun har vært freelance musiker i mange år spiller for tiden sammen med Aslak Borgersrud, Kwayela Univers og Trondheim Verdensmusikk Ensemble.

Rosha Vole: er musiker fra Music Crossroads Malawi. Han er bassist, gitarist og vokalist og spiller med Konkalazi, Deo, George Kalakuzi og Neil and the New Vibrations. I Kwayela Univers har han og Sunniva jobbet med gammel malawisk musikk og tatt det frem i lyset igjen.

Bendik Espenes: har spilt fiolin ved Trondheim kommunale kulturskole siden han var liten og har gått på lørdagsskolen i flere år. Hans lærere har vært gode folkemusikere og har til Bendiks interesse for denne sjangeren. Andreas Bjørkås, mangeårig vinner av Landskappleiken klasse A er hans lærer nå og Bendik er med i folkemusikkgruppa «Folkens» som er et samspilltilbud ved TKK under ledelse av Bjørkås.

Lea Elisabeth Moxness er utdannet barnehagelærer fra DMMH. Hun har en master i fagdidaktikk i estetiske fag fra NTNU. Hun har siden 2003 undervist barn og unge i sirkus ved Trondheim kommunale kulturskole.

NETTVERK

FOR KULTURSKOLERELATERT FORSKNING

i samarbeid med

Cutting edge kulturskole! Forskning, fag og praksiser i manesjen

Sted: Dronning Mauds Minne Høgskolen for barnehagelærerutdanning, Trondheim

Tirsdag 27.10. 2015

(kl. 9-11 Nettverksmøte om kulturskolerelatert forskningsnettverk- konstituering av styringsgruppe – egen invitasjon og påmelding)

Forskningskonferansen starter:

11.00-12.00 Registrering og lunsj

12.00-12.30 *Åpning av konferansen ved Rektor Hans-Jørgen Leksen ved Dronning Mauds Minne Høgskole*

Kunstnerisk ved professor Frode Fjellheim, HiNT

Velkomst fra DMMH Førstelektor Morten Sæther (koordinator av kunstneriske innslag ved konferansen) og fra leder for konferansens organisasjonskomite professor Anna-Lena Østern

12.30-13.30 **Keynote 1: Anarkistisk virtuositet eller disiplinert konstuppror- myter och paradoxer I cirkus' forståelse av "skills"**

v/ Forskningsleder Camilla Damkjaer, Stockholm University of the Arts

Chair: Tone Pernille Østern

13.30-14.00 Frukt og kaffe, te, forflytning til parallelle paperpresentasjoner

14.00-15.30 **To parallelle papersesjoner og to symposier (Sesjon 1A-D)**

15.30-15.45 **Frukt**

15.45-16.30 **Poster og performance (Sesjon 2A)**

Book of abstracts for Konferansen «Cutting edge kulturskole! – Forskning, fag og praksiser i manesjen»

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

16.30-18.00 **Tre parallelle papersesjoner** (en inklusive workshop) (Sesjon 3A-C)

19.30 Konferansemiddag på hotell Britannia – separat påmelding

Onsdag 28.10. 2015

09.00-9.30 Kunstnerisk ved Sunniva Hovde og Rosha Vole

Mangfold og fordypning – Kulturskolens nye rammeplan

v/Merete Wilhelmsen, Assisterende direktør Norsk kulturskoleråd

Chair: Morten Christensen

09.30-10.30 **Keynote 2: Radikalisme og konservativisme i det kunstpedagogiske feltet. En dialog om hva som er hva**

Dialog mellom Professor Øivind Varkøy, og ph.d.-stipendiat Magnar Fjørtoft Engen, begge fra Norges musikkhøgskole

Chair: Anders Rønningen

10.30-11.00 Frukt, kaffe/te-pause

11.00-12.30 **Tre parallelle papersesjoner** (Sesjon 4 A-C)

12.30-13.30 Lunsj

13.30-14.15 **To parallelle papersesjoner** (Sesjon 5A-B)

14.15-14.30 Frukt/kaffe/te-pause

14.30-15.25 **Paneldiskusjon «Forskning om kunst og kultur i kommunene. Hva trengs?»**

Sesjonsleder: Elin Angelo

Innledning ved Inger-Anne Westby (10 min.), førstelektor ved Norges musikkhøgskole.

Dessuten 5 min. innledning ved: Camilla Damkjaer, Øivind Varkøy, Mari-Ann Letnes, Anders Rønningen

Dialog med salen

Kunstnerisk

Ca. 15.40 Avslutning v/ Morten Sæther, Morten Christiansen, Anna-Lena Østern

Oversikt over sesjoner

Cutting Edge kulturskole! – paralleller og panel 27. – 28.10.2015

Dato	Tid	Sesjon A	Sesjon B	Sesjon C	Sesjon D
Tirsdag 27.10.15 Sesjon 1	14.00-15.30	1. L. Hovik (<i>chair</i>) 2. T.P. Østern 3. C. Campos/ A. Iversen Rom: 1426	1.S.Ingul/Haraldsen/ 2. N. S Frisch (<i>chair</i>) 3. G. Ulrichsen Rom: 1416	Symposium 1 Irisforsk (E. Angelo (<i>chair</i>), Rønningen, Rønning, Fjelstad, Sørum, Emstad, Westby, Danielsen, Vikan) Rom: 1521	Symposium 2 Hvilket teaterfag skrives frem i nordiske kulturskolelæreplaner? (A-L Østern (<i>chair</i>), V. Aune, M. N. Knudsen, P. Vaittinen, E. Österlind, Niels Græsholm og Asbjørn Keiding) Rom: 1520
Tirsdag 27.10.15 Sesjon 2	15.45-16.30	Poster/performance (<i>chair</i> : M-A Letnes) 1. L. Moxness 2. I. Solberg 3. S. Hovde Rom: (vrimleareal)	1. M. Ulvund (<i>chair</i>) 2. H. Grosch/ O. Hagen 3. V. Aune Rom: 1416	1. H. Blix (<i>chair</i>) 2. K. Lauridsen/ R. Sandvik 3. Å. Espeland Rom: 1521	
Tirsdag 27.10.15 Sesjon 3	16.30-18.00	1. M. Sæther (<i>chair</i>) 2. T. Valberg 3. T. Valberg workshop Rom: 1520	1. I. O. Olaussen (<i>chair</i>) 2. M. Letnes (gruppe) 3. G. Aarthun Rom: 1525	1. W. Waagen (<i>chair</i>) 2. M. Tafjord 3. I. Tveiten 4. E. Stabell Rom: 1521	
Onsdag 28.10.15 Sesjon 4	11.00-12.30	1. K. Holdhus (<i>chair</i>) 2. TH Allern/ A Meeke 3. B. Danielsen/V. Storsve Rom: 1520	(<i>Chair</i> : L. Moxness) 1. A. Bjørkvik 2. K. Holdhus Rom: 1521		
Onsdag 28.10.15 Sesjon 5	13.30-14.15	(<i>Chair</i> : E. Angelo) 1. A. Jordhus-Lier 2. C. Aannestad Rom: 1520	(<i>Chair</i> : Elin Angelo) 10 min.: I. A. Westby 5 min. hver: Ø. Varkøy, C. Damkjær, M-A Letnes, A.Rønningen, L. Moxness		
Onsdag 28.10.15 Panel Rom: Aud. 1427	14.30-15.25 ca				

Book of abstracts for Konferansen «Cutting edge kulturskole! – Forskning, fag og praksiser i manesjen»

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

Sammendrag av presentasjoner

27.10. 2015

Sesjon 1 A

Rom: 1426

Lise Hovik (Sesjonsleder)

Interaksjon i scenekunst for barn: tyranni eller magi?

Lise Hovik

førsteamanuensis i drama/teater, Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning

Interaktivitet og barns deltakelse blir stadig oftere brukt som kvalitetsstempel på teaterforestillinger for barn. Interaksjon kan imidlertid ikke vurderes som en kvalitet i seg selv, men må sees i relasjon til konteksten og til det kunstneriske uttrykket som helhet (Bishop, 2012; Nielsen 2011).

En særlig utfordring i dette feltet er dobbeltdiskursen som preger debatten. Det som står på spill er kunstens autonomi (for kunstnerne) og kunsten å kommunisere med barn (for pedagogene). Når disse perspektivene møtes i én og samme uttrykksform, bør diskursen romme både dramapedagogiske og kunstneriske perspektiver, særlig med tanke på samtidskunstens undersøkelser av sosiale relasjoner og demokrati. Kvalitet i denne scenekunstformen henger nøye sammen med kjennskap til dette forholdet.

For å tilby en mer nyansert tenkning omkring barns interaksjonsformer i møte med scenekunst, har jeg sammen med Lisa Nagel utviklet en modell over ulike former for interaksjon, som strekker seg fra stille absorbert betraktning i den ene enden av skalaen, til full kroppslig deltakelse i den andre enden. Det avgjørende er ikke hvorvidt barnet sitter stille og ser på eller om det deltar kroppslig, men kunstnerens dramaturgiske kompetanse og hensikter i møtet med barnepublikummet. Refleksjon over maktforhold og etiske perspektiver, i tillegg til et mer nyansert begrepsapparat, må til for å utvikle både teorifeltet og kunstnerisk praksis (Guss, 2012; Hovik & Nagel, 2014).

Gjennom å vise til eksempler hentet fra vårt kunstneriske forskningsprosjekt *SceSam - interaktive dramaturgier i scenekunst for barn* (<http://scesam.no>), ønsker vi å peke på en mulig sammenheng mellom valg av dramaturgisk form og aktørenes kompetanser. SceSam-prosjektet baserer seg på kunstnerisk forskningsmetodologi (Borgdorff, 2012), og samarbeider

Book of abstracts for Konferansen «Cutting edge kulturskole! – Forskning, fag og praksiser i manesjen»

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

med fire ulike kunstnergrupper om å undersøke ulike interaktive tilnærminger til barnepublikummet, både i den skapende og den utøvende prosessen.

Med denne presentasjonen knytter jeg meg til konferansens tema: Hvilke kunstneriske og kunstdidaktiske praksiser er av relevans for utvikling av kulturskolen?

Present-day dance pedagogy informed by artistic leadership in choreographic processes on the independent, contemporary dance field

Presenting author: Tone Pernille Østern, PhD, Dr. of Arts in Dance, Associate Professor in Arts Education, Program for Teacher Education, Norwegian University of Science and Technology

Eirik J. Irgens, PhD, Professor in Educational Leadership, Program for Teacher Education, Norwegian University of Science and Technology

This paper is an investigation of how dance pedagogy can be informed by the artistic leadership structures characteristic of choreographic processes on the independent contemporary dance field. We ask: *How can the traditions of dance pedagogy be challenged, transformed and enriched through a dialogue with artistic leadership structures characteristic of choreographic processes on the independent, contemporary dance field?* In order to create that dialogue, we have investigated the work of three contemporary choreographers (including one of the authors) through observations and interviews with the choreographers and dancers in three longer productions and one social or instant choreography event. All productions took place on the independent, so called not institutionalized dance field. In total, we analyse observations and well as interviews with three choreographers and 10 dancers. As we do that we create comprehensive themes that seem to characterize the artistic leadership of these choreographic processes on the contemporary dance field. We then create a dialogue between these themes and theory about present-day dance pedagogy and the leadership of choreographic processes on the contemporary dance field from an aesthetic organizational perspective. As a result we discuss how artistic leadership in choreographic processes on the independent, contemporary dance field can inform present-day dance pedagogy.

Dansefag og faglighet i dans i grunnopplæringen

Corinne Lyche Campos, Dans i skolen

Anette Iversen, Dans i skolen

Denne presentasjonen vil skissere opp noen mulige konsekvenser for innhold og metode i faget dans i kulturskole og grunnskole i lys av kulturskolen som lokalt ressurscenter med konkrete eksempler hentet fra utviklingsprosjektet ” Dans som kulturell møteplass”. Temaet presenteres av Corinne Lyche Campos og Anette Sture Iversen på vegne av Dans i Skolen – en

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

nasjonal interesseorganisasjon som jobber for å øke dansens kvalitet og omfang i grunnopplæringen.

Kulturskolene er én av mange tilbydere innen kunstfag i og utenfor grunnopplæringen. Kulturskolenes ansatte representerer en faglighet og en profesjonalitet som veldig ofte mangler blant grunnopplæringens lærerkrefter. Samtidig kan man hevde at kulturskolene ivaretar kunstfagene på kunstfagenes premisser innenfor en konvensjonell tradisjon for faglig innhold, undervisningsmetoder og arbeidsform. Denne tradisjonen gjør at kulturskolen egner seg særlig godt som kunstfaglig fordypning.

Imidlertid er det et uttalt ønske at kulturskolene skal ha en fordypende funksjon for grunnopplæringen og bidra til å ivareta de estetiske fagene også her, gjennom sambruk av kompetanse jfr. Ekspertgruppa sin anbefaling. Som fordypningsarena kan kulturskolene også bidra til å skape grunnlaget i grunnopplæringen gjennom kompetanse og kvalitet. I spennet mellom skoleeleven og kulturskoleeleven må det tas høyde for hvordan hensyn knyttet til identitet og sosiale faktorer får konsekvenser for innhold, metode og arbeidsmåter. Vi vil allikevel argumentere for at når disse best mulig ivaretar både elevens og dansefagets interesser, kan de bidra til at både faget og kulturskolene får større relevans som del av den kulturelle grunnmuren.

Sesjon 2 A (Poster/performance)

Rom: (vringleareal)

Sesjonsleder: Mari-Ann Letnes

Sirkunstneren –Sirkunstundervisning i det kulturskolerelaterte feltet

Lea Moxness

Master estetiske fags didaktikk, PLU, NTNU, Lærer i sirkuskunst, Kulturskolen i Trondheim

Masteroppgaven *Sirkunstneren –Sirkunstundervisning i det kulturskolerelaterte feltet* (2015), har til hensikt å undersøke hvordan sirkuslærerne praktiserer sitt yrke og hvordan de beskriver sin praksis og sitt fagområde. Problemstillingen er: *Hvordan praktiserer og hvordan beskriver to sirkuslærere sitt virke som lærer i det kulturskolerelaterte feltet?* Studien tar utgangspunkt i to sirkuslæreres praksis i kulturskole og en privat sirkusforening og retter innledningsvis søkelyset på utviklingen av sirkus som pedagogisk praksis i Norge. Masteroppgaven bygger på empirisk materiale generert gjennom observasjon av undervisning, plan for undervisning, intervju, loggskrivning og forskningsdeltagernes skrevne beskrivelse av sin yrkespraksis. Med bakgrunn i en refleksiv metodologi har studiens forskningsdeltagere vært nært deltagende gjennom hele prosessen og har bidratt i studien fra begynnelsen til ferdigstilling av oppgaven. Studien har sitt utgangspunkt i et sosiokulturelt læringsperspektiv. Den teoretiske referanserammen er utviklet av blant annet Tony Valbergs bidrag til fagterminologi for relasjonell musikkestetikk, Venke Aures redegjørelse av den relasjonell-pluralistiske og performative kunstdidaktikken og Tilde Bjørfors sirkusorienterte forsknings sju dimensjoner. Bjørndal og Liebergs didaktiske relasjonsmodell, Vygotskijs lære om utviklingssonene,

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

Merleau-Pontys kroppsfenomenologi er også viktige i den teoretiske rammen, sammen med *European Federation of Professional Circus Schools* studier relatert til sirkusundervisning. Gjennom den konstant komparative analysemetodens åpne koding og kategorisering sammen med en temasentrert analyse synliggjøres sirkuslærernes praksis og beskrivelser. Studien har forsøkt å introdusere en relasjonell reflektiv analyse informert av studiens teoretisk-metodologiske ramme og redegjørelsen for sirkusfaget. Studien bidrar til synliggjøring og bevisstgjøring av sirkuslærernes yrkespraksis. Basert på studiens empiriske materiale i reflektiv speiling med teori, forsker og forskningsdeltagere introduseres *Den relasjonelle sirkunstmanesjen*, en modell for å forstå og praktisere sirkusundervisning.

Nøkkelord: Kulturskolerelatert forskning, sirkusundervisning, sirkunst, sirkunstlæreren, relasjonell sirkunstdidaktikk, Den relasjonelle sirkunstmanesjen.

Utstilling

Stedskunstprosjekt i en friluftsbarnehage – barns deltagelse i kulturell praksis

Ingunn Solberg, Høgskolelektor i kunst og håndverk, Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning

I den nasjonale rammeplanen for barnehager omtales barnet som medskaper i en felles ekspressiv kultur. Grunnlaget for min presentasjon er hvordan, og om, et samarbeidsprosjekt for stedskunst kan gi muligheter for slik samskapning. Jeg ønsker videre å vise at stedskunst må ses som en meningsfull kulturell praksis, nært knyttet til barns fysiske bevissthet og stedsans. I dette bruker jeg begreper som gjelder sansing, lagning (making) og kunnskap, og utforsker dem som gjensidig berikende fenomener.

Måten jeg arbeidet på for å utforske disse temaene, var å iverksette og gjennomføre et stedskunstprosjekt i en friluftsbarnehage. Jeg var sammen med en gruppe barn gjennom flere dager. Voksne og barn arbeidet sammen for å lage en form i et landskap som barna kjente godt. Mens jeg satte i gang arbeidet, ga forslag og deltok aktivt, erfarte og observerte jeg barnas samhandling med stedet, ulike former for kunnskap og hverandre.

Mine erfaringer og observasjoner, som utgjør dataene fra dette prosjektet, er beskrevet i et narrativ. Skrivningen var en prosess som bestod av å organisere og analysere, samt presentere, observasjoner og erfaringer. Dette er i tråd med den narrative analysen som definert av D. E. Polkinghorne.

Jeg knytter mitt narrativ til utvalgte referanser i Vestens kulturhistorie. Disse viser til den kunnskapen som er nødvendig for å forstå begrepene innen stedskunst, miljøkunst og beslektet kunstnerisk arbeid. De er også kilder til kunnskap som barna bruker i sitt kunstneriske arbeid, og blir derfor også referert til i den narrative delen av artikkelen.

Jeg har også inkludert en oversikt over teorier og tradisjoner i norsk kunstutdanning. Dette gir kunnskap om institusjonelle rammeverk for kulturell oppdragelse og sosialisering, og ses her som en bakgrunn når man skal vurdere barns reelle deltagelse i kulturell praksis.

Poster

Mangfold og forskjellighet i barnehagen

Sunniva Hovde, førsteamanuensis Dronning Mauds Minne barnehagelærerutdanning

Hensikten med prosjektet var å stille spørsmålstegn ved hvordan vi ser, behandler og snakker om forskjellighet i barnehagen, hva slags forskjellighet vi ønsker og hva slags forskjellighet vi ikke ønsker, både bevisst og ubevisst. Dette kan med letthet overføres til kulturskole-sammenheng. Vi som barnehagelærere, eller kulturskolelærere, har vår kanon med oss. Hvor bevisst er vi på dette? Hva slags forskjellighet vi tillater, ønsker og oppfordrer til er ikke nødvendigvis uttalt eller formelt kommunisert. Jeg ønsker, gjennom å bruke andre analyse-verktøy og metoder enn man ofte gjør i pedagogisk og musikkpedagogisk sammenheng, å sette fokus på hvordan vi håndterer, analyserer og kommuniserer forskjellighet, eller som det heter i alle formelle dokumenter: Mangfold.

Sesjon 3A

Rom: 1520

Sesjonsleder: Morten Sæther

Kunstner i barnehagen - Hva kan en kunstner bidra med for å utvikle barnehagen som kulturarena?

Morten Sæther

førstelektor i musikk, Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning

Prosjektet *Kunstner i barnehagen* har vært et utforskningsprosjekt der Skatval barnehage i Nord-Trøndelag og Leistad barnehage i Brundalen barnehager i Sør-Trøndelag inviterte kunstnere til sine barnehager. Prosjektet er initiert og finansiert av *Nasjonalt for kunst og kultur i opplæringen*. I denne presentasjonen presenteres prosjektet *Musiker i Leistad barnehage*. Leistad barnehage valgte musikeren Tollef som skulle jobbe med de yngste i barnehagen. Kunstneren hadde ingen erfaring fra kunstnerisk arbeid med barn i barnehagealder før dette prosjektet og han gav uttrykk for at prosjektet kunne være en mulighet for å utvikle seg som kunstner.

I rammeplanen for barnehagen poengteres det at barnehagen som kunst og kulturarena skal omhandle kunst og kultur *for, med og av* barn. (KD, 2011). Ideen med prosjektet «kunstner i barnehagen» har vært at utøvende og profesjonelle kunstnere skulle komme til

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

barnehagen for å bidra til et løft for barnehagen som kulturarena. Det her vært gjennomført 6 samlinger med for og etter-møter med refleksjon over plan og gjennomføringer.

I det følgende diskuteres noen omdreiningspunkter som gjennom prosjektet har utkrystallisert seg som særlig sentrale. Dette handler om hva det er kunstneren spesielt kan tilføre barnehagen og hva profesjonene kan lære av hverandre med tanke på å heve nivået på det kunstneriske innholdet i barnehagen. De sentrale omdreiningspunktene som har vært vektlagt i det kunstneriske arbeidet er *relasjonell estetikk, skapende medvirkning og improvisasjon*.

Helt sentralt i dette prosjektet har vært at barnehagelærerne og kunstneren har reflektert sammen over hva et godt kunstnerisk innhold kunne være for den aktuelle barnegruppen.

Relasjonell estetikk – en plattform for kunstneriske praksiser med relevans for utvikling av kulturskolen?

Tony Valberg, Universitetet i Agder

Det er nå 100 år siden Arnold Schönberg utviklet det modernistiske tonespråket. Det vi gjerne omtaler som moderne musikk og moderne kunst er altså slett ikke moderne lenger. I dag er den relasjonelle estetikken og kunstpraksiser som *participatory art* regnet som markante impulser i samtidskunsten. Dette framlegget beskriver hva som kjennetegner slike prosjekter og hvorledes et av dem – *I sammen* - over et halvt år i 2014 ble gjennomført av en musiker og en billedkunstner i bygda Høvåg i Agder. Framlegget ser på muligheter og utfordringer slike prosjekter representerer når de tar mål av seg til å etablere skapende felleskap på arenaer og med deltagerer som befinner seg i randsonen av det etablerte kunst- og kulturlivet. Gjennom å høste erfaringer med *deltagelse som skapende kunstpraksis* belyses mulighetene kunstfeltet har for ikke bare å reflektere livene våre, men også forme dem og den sosiale veven som vi er en del av.

Workshop: Relasjoner gjennom musikalske felleskap

Tony Valberg

Denne workshopen presenterer, gjennom alles kollektive deltagelse, et lite utvalgte av de musikalske praksisene som utviklet seg i løpet av *participatory art*-prosjektet *I sammen*. Ingen av deltagerne fra *I sammen* hadde i utgangspunktet noen bakgrunn eller kompetanse (eller interesse?) for kunstfag, og deltagerne som spilte sammen var fra 2 til 70 år. Likevel utviklet vi i løpet av et halvår et sterkt musikalsk felleskap. Ta med instrumentet ditt dersom du har noen mulighet (vi har noen orff-instrumenter, men det er et begrenset antall) og litt frukt eller kjeks (eller kake?!).

Vel møtt!

Onsdag 28.10. 2015

Sesjon 4 A

Rom: 1520

Sesjonsleder: Kari Holdhus

Hvilken kunstpedagogikk/hvilke kunstpedagogikker spilles ut i eksisterende og mulige kulturskolepraksiser?

Kari Holdhus, Førsteamanuensis, Høgskolen Stord Haugesund

Presentasjonen er basert på et forskningsprosjekt jeg har hatt ved høgskolen Stord Haugesund, i regi av prosjektet Improvisation in Teacher Education (IMTE), som er et treårig forskningsprosjekt finansiert av Norges Forskningsråd. Studentene jeg har arbeida med er eldre enn kulturskoleelever, men prosjektbasert læring kan være en interessant form for læring i kulturskolesammenhenger, fordi en del kulturskoleelever har et sterkt eieforhold til sine prosesser og produkt. Jeg har arbeida med to forskjellige studentgrupper i to sjølstyrte prosjekt, i en form for undervisning som tar utgangspunkt i et kompetansebasert elevsyn. Dette betyr at elevene får ansvar for store deler av innholdet i produktet sjøl. Samtidig skal læreren gi rammer og undervise og utløse elevenes læring gjennom sine aktiviteter og påvirkninger på prosessen. Hvordan kan dette skje på en måte som støtter elevenes prosess uten å overta den?

Undervisningsutfordringen i mitt prosjekt viste seg å være svært forskjellig for de to gruppene. Det kan være at en god lærer i denne sammenhengen er en lærer som klarer å tilføre elevene gode rammer i utgangspunktet, men som også kan analysere gruppas arbeid underveis og reagere spontant eller litt mer planlagt med tilpassa tiltak for å skape de forholda akkurat denne gruppa trenger for å lære. Funn viser også at for å kunne være kreative, trenger elevene/studentene en trygg atmosfære som gir dem mulighet til å gjøre seg sårbare og ta risiko, og at lærerens måte å arbeide på kan være med på å utløse eller hindre en trygg arbeidssituasjon.

Prosjektet Spill Levende! – utvikling av scenisk spillkompetanse hos barn og unge

Anne Meek, kunstnerisk rådgiver, Kulturbadet, Alstahaug kommune og dosent i drama/teater ved Høgskolen i Nesna

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

Tor-Helge Allern, professor i drama/teater ved Høgskolen i Nesna og professor II ved Universitetet i Agder

Musikkfeltet organiserer barn og unge i ensembler som er tilpasset deres musikalske ferdigheter, deres spillkompetanse. Scenekunstaktiviteter for barn og unge organiseres derimot ofte på bakgrunn av alder. Men har alder egentlig noe med spillkompetanse i teater å gjøre? Teaterverkstedet FYRET i Sandnessjøen har siden 2004 arrangert teateraktivitet for unge fra 6 -19 år med tilbud som teaterkurs, familieforestillinger, juleforestillinger, nye scenekunstformer, vandreteater, ulike formidlingsprosjekt og LAIV. Variasjon er avgjørende for at unge aktører skal fornye og utvikle seg. Vi presenterer her prosjektet Spill levende! som tar for seg utvikling av scenisk spillkompetanse hos barn og unge. Vi undersøker utvikling av spillkompetanse både i grupper etablert etter alder og på tvers av alder.

Prosjektet skal føre til ny kunnskap og praksis knyttet til

- Utvikling av grunnleggende spillferdigheter med bruk av kropp og stemme
- Dramaturgiske tilnærminger og eksperimentelle scenekunstformer for barn og unge
- Refleksjon over tematiske og relasjonelle prosesser

Med utgangspunkt i denne virksomheten vil vi utvikle en reproducerbar modell for arbeid med spillutvikling og utvikling av varierte scenekunstformer for barn/unge.

Musikalsk materiale som inkluderer på tvers av alder og ferdighetsnivå.

Erfaringer fra et musikkprosjekt med palestinske flyktningbarn i Sør-Libanon

Brit Ågot Brøske Danielsen, Førstelektor Norges musikkhøgskole

Vegar Richter Storsve, Førstelektor Norges musikkhøgskole

I dette paperet vil vi presentere erfaringer fra et musikkprosjekt med palestinske flyktninger i Rashedieh i Sør-Libanon. Musikkprosjektet startet i 2002 og er en del av et større samarbeidsprosjekt innen kultur, helse og utdanning for utsatte grupper i Libanon. Gjennom et musikalsk fellesskap og musikkaktiviteter vektlegges inkludering og deltakelse, med et mål om å bidra til samhold, økt selvfølelse og bedre mental helse.

Musikkprosjektet i flyktningleiren Rashedieh kan karakteriseres som et community music prosjekt og består blant annet av en musikkgruppe som har sine ukentlige samlinger ledet av lokale musikklærere. Samspill i et stort og sammensatt ensemble i et kultursenter er en av hovedaktivitetene i prosjektet, der 40-50 barn møtes ukentlig utenom skoletid. Deltakerne i alderen 7-20 år, øver her i instrumentalgrupper og spiller sammen i et stort orkester. I musikkprosjektet er det et sammensatt instrumentarium; gitar, xylofon, keyboard, fiolin, saksofon, trommer og andre rytmeinstrumenter, noe som krever at vi selv arrangerer og tilpasser det musikalske materialet. Vår måte å løse dette på er gjennom et innhold og en arbeidsmåte som kan favnes av konseptet *flerbruksarrangement*.

Et flerbruksarrangement består av mange stemmer i varierende vanskelighetsgrad som skal kunne utføres på ulike typer instrumenter. Målet er at alle skal kunne delta i et meningsfullt musikalsk samspill ut fra eget mestringsnivå.

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

Vi ser at mye av arbeidet med flerbruksarrangementer har stor overføringsverdi til mange typer musikkopplæring som vektlegger samspill. Konseptet er prøvd ut i større samspillprosjekter i kulturskoler hvor strykeinstrumenter, korpsinstrumenter, sangere og bandinstrumenter mikses og spiller sammen. Dette konseptet kan gi nye perspektiver på tverrfaglighet og samarbeid på tvers av instrumentgrupper og ferdighetsnivå, og særlig rette oppmerksomheten mot musikkaktiviteter i store grupper, noe som vi mener vil være avgjørende for framtidens kulturskole.

Sesjon 5A

Rom: 1520

Sesjonsleder: Elin Angelo

Kulturskolens rolle og innhold i dag

Anne Jordhus-Lier, PhD stipendiat, Norges musikkhøgskole, fagseksjon for musikkpedagogikk

Jeg ønsker å ha en paperpresentasjon knyttet til følgende tema annonsert i utlysningen: Hvordan kan kulturskolens rolle og utforming forstås, utfordres og utvikles i det 21. århundret? Ut fra mitt pågående doktorgradsarbeid vil jeg primært diskutere kulturskolens rolle og innhold i dag, hva som kjennetegner kulturskolefeltet og hvilke problemstillinger som ligger der. Ut i fra dette kan jeg antyde hvordan kulturskolen kan utvikles. Jeg vil basere min presentasjon på dokumentanalyse av forrige og nåværende rammeplan, politiske dokumenter som beskriver kulturpolitikken til forrige regjering og nåværende regjering, kulturskolens strategiplan 2020 (Norsk kulturskoleråd), Kulturutredningen 2014 (Enger-utvalget) og Det muliges kunst. Jeg kommer også til å ta inn noe data fra intervjuer med musikkpedagoger i kulturskoler som jeg har gjort i forbindelse med mitt doktorgradsprosjekt.

Sentrale begreper jeg vil diskutere er hva som ligger i visjonen «*kulturskole for alle*». *Breddediskursen* er tydelig, men bredde kan ut fra dokumentene forstås både i form av *variasjon i kunstarter* og i form av tilbud på *ulike nivå* (grunnprogram, kjerneprogram og fordypningsprogram). *Kvalitet* er et annet sentralt begrep som opptrer svært ofte i dokumentene, og oftere i den nye rammeplanen enn i den forrige. Med kvalitet følger *vurdering*, både vurdering av elevene men også vurdering av kulturskolen. Den gamle rammeplanen vektlegger lærermedvirkning, mens den nye overlater ansvaret til skoleeier og utføringen til ledelsen ved kulturskolen. Kulturutredningen 2014 anbefaler at dette gjøres i samarbeid med forskningsmiljøer. Begrepet *lokalt ressurscenter* står også svært sentralt, og er spesielt godt forankra i den nye rammeplanen. Her er *samarbeid* et begrep som må diskuteres. Samarbeidet med skole åpner i tillegg opp for å debattere mulig *outsourcing*. Jeg kommer også til å trekke diskusjonene mot det politiske.

Elevers motivasjon i et sangdidaktisk landskap En fenomenologisk-hermeneutisk intervjuundersøkelse med seks sangelever i den videregående skolen.

Christer T. Aannestad, vokalpedagog, master i estetiske fags didaktikk

Masteroppgaven «Elevers motivasjon i et sangdidaktisk landskap» har til hensikt å vise hvordan seks elever forklarer sin motivasjon i møte med sangundervisningen i den videregående skolen. Empirien bygger på to gruppeintervjuer med totalt tre jenter og tre gutter fra to forskjellige musikklinjer i Norge. Forskningsdeltakerne gikk alle i tredje klasse da intervjuene ble avviklet i løpet av vårsemesteret 2014. Med en fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming har jeg forsøkt å nå frem til dyptgående og nyanserte beskrivelser av deltakernes motivasjon i møte med sangundervisningen. Beskrivelsene har deretter blitt fortolket i lys av fire sentrale motivasjonsteoretiske innfallsvinkler bestående av selvbestemmelsesteorien, målorientering, sosial motivasjon og prestasjonsmotivasjon.

Studien viser at flere av elevenes drivkraft for å holde på med sang står i et spenningsforhold mellom indre, ytre og sosiale former for motivasjon. For eksempel viser det seg at tilbakemeldinger og anerkjennelse fra personer i det sosiale miljøet spiller en avgjørende rolle for motivasjonen. En annen sentral tematikk som får stor oppmerksomhet i oppgaven er elevenes forhold til den klassiske sangtradisjonen. De fleste elevene uttrykker at de første møtene med klassisk sang forstyrret den indre drivkraften for å synge. Stadig eksponering av denne typen musikk, hyppige mestringsopplevelser og verdien av allsidighet virker imidlertid stabiliserende for denne drivkraften. En tredje tematikk som utpeker seg er lærer-elev-relasjonens betydning for motivasjonen, særlig med tanke på grad av elevautonomi i undervisningen. Noen elever synes det er positivt å bli tildelt repertoar, mens andre føler seg misforstått, formet eller presset. Andre igjen opplever at de i stor grad får være med på å velge ut repertoaret selv, noe som synes å være en styrke for lærelysten. Det kommer også frem av studien at flere elever forbinder fritidsrelatert øving med indre motivasjon, mens skolerelatert øving har et mer ytre motivert tilsnitt. Likevel synes de samme elevene å motiveres av sangteknikk. Dette åpner for å betrakte en i utgangspunktet mekanisk og ytre motivert øvingsprosess som en indremotivert aktivitet.

Oppdagelsene og drøftingen i denne studien er et bidrag til videre utvikling av sangopplæringen i den videregående skolen, samt til kunnskapsutviklingen innen vokalpedagogisk og didaktisk tenkning generelt.

Nøkkelord:

Sangundervisning, elevfokus, selvbestemmelsesteorien, indre motivasjon, ytre motivasjon, demotivasjon, sosial motivasjon, prestasjonsmotivasjon, målorientering, ungdomskultur, lærer-elev-relasjonen, fenomenologisk-hermeneutisk forskning.

Book of abstracts for Konferansen «Cutting edge kulturskole! – Forskning, fag og praksiser i manesjen»

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

27.10.2015

Sesjon B

Sesjon 1B

Rom: 1416

Sesjonsleder: Nina Scott Frisch

UTSNIDT - det utviklingspsykologiske fenomenet *narrativ identitet* i et interkulturelt, dramapedagogisk perspektiv

Presenterende forfattere: Siri Ingul og Heidi Haraldsen, Kunsthøgskolen i Oslo

Det er allment akseptert blant de som er opptatt av den slags at mennesker som kommer fra ikke-vestlige land har en sterkere kollektiv identitet enn mennesker som har vokst opp i vestlige land. Denne oppfatningen støttes gjennom blant annet forskning gjort av psykologen Dan P. McAdams i USA. En sterk kollektiv identitet kjennetegnes ved at størrelser som familien, stammen eller landsbyen tar avgjørelser på vegne av den enkelte og, kan vi legge til med vårt vestlige blikk; det på bekostning av den enkeltes mulighet til å bestemme over eget liv. I vestlige land er vi opptatt av enkeltindividets identitet og retten til, samt betydningen av å ha egne meninger, ta egne valg og bestemme over eget liv. Vi er ikke bare opptatt av det, det er et gjennomgripende prinsipp i samfunnet som legger premissene for at demokratiet vårt skal virke.

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

Gjennom å undersøke fenomenet *narrativ identitet* vil vi avdekke noen av mekanismene som kan være med å gi redskaper som støtter opp under enkeltindividet og evnen til å forme og uttrykke selvstendige meninger. Kunstpedagoger vet at det å arbeide med estetiske prosesser som for eksempel dans og teater er spesielt egnet for å styrke menneskers selvfølelse og identitet, og ikke minst evnen til å uttrykke seg og sin identitet. Denne artikkelen vil undersøke noen aspekter av slike prosesser gjennom å presentere eksisterende forskning og teori samt funn gjort gjennom observasjon og samtaler med pedagoger som jobber med barn, ungdom og eller voksne i et interkulturelt miljø. Forskningsspørsmålet er: *Hvordan kan barn-, unges- og voksnes narrative identitet utforskes og utvikles i møte med drama- og teaterfaget?*

Arbeidsgruppe:

Arbeidsgruppen UTSNIDT er støttet av fou-prosjektet Kompetanse for mangfold ved hjelp av midler fra Utdanningsdirektoratet som Oslo Nord og Oslofjordalliansen forvalter. UTSNIDT består av Karin Bjerkestrand (HiOA), Anna Songe-Møller (UiS), Shanti Brahmachari (Tekstlab), Heidi Haraldsen (Khio), og Siri Ingul (KhiO / HiNe). UTSNIDT jobber sammen og skal produsere tre artikler, en fundert i teori og to fundert i praksis. Artiklene skal dra veksler på - og utfylle hverandre faglig. Målgruppene er PPU studenter generelt og kunstfaglige PPU studenter spesielt. Dette abstraktet er tilknyttet artikkelen som står fundert i teori.

To see the visually controlled: Seeing-drawing in formal and informal contexts

A qualitative comparative case study of teaching and learning drawing processes from Vega in Northern Norway

Nina Scott Frisch, førsteamanuensis i kunst og håndverk, Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning

This qualitative study has a focus on the social and visual aspects of drawing as pedagogy and subject content knowledge. In the description, analysis and comparison of formal and informal visually controlled (VC) drawing processes, the case study approach is used as method. Observation in class, interviews, collection of formal and informal drawings, semi-structured interviews while videotaping the re-drawings of informal VC drawings, and questionnaires are sources of data used to answer these research questions:

How does an exemplary teacher teach visually controlled drawing in a formal context to nine- to twelve-year-old students? How do nine- to twelve-year-old children learn visually controlled drawing in informal contexts? What are the similarities and differences between these formal and informal visually controlled drawing processes?

Exemplary formal VC drawing teaching by an art school teacher (kunst- og kulturskolelærer) is described by the quality of the dialogue and the used of cooperative drawing. The results of these studies show that drawing after a model (“herme”), is a substantial part of these children’s own epistemology in informal drawing. Seven comparative dimensions (Warner, 1971) are found; the similarities and differences within these categories are presented. Sociocultural theory grounded in works of Vygotsky (1978; 1995), Bakhtin

Book of abstracts for Konferansen «Cutting edge kulturskole! – Forskning, fag og praksiser i manesjen»

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

(1986), Tharp and Gallimore (1988), Scribner and Cole (1972), Rogoff (1984), Kindler and Darras (1997), Wilson and Wilson (1977; 1982) and Wilson (2004), among others, are used as major thinking tools. The results are conceptualized in terms such as the wildfire effect, internalized observation and cooperative drawing. Discussions on transferability, creativity, modelling (to copy/“herme”), popular culture, and the discourse of VC drawing within modernism in art education are presented. Propositions coloured by the results of the formal and informal case-findings are made with references to the comparisons.

Tenthaus Oslo - En inkluderende organisatorisk modell for framtidens kulturskoleelev?

Gry O Ulrichsen, master estetiske fags didaktikk, PLU, NTNU

Paperet retter oppmerksomhet mot didaktiske forhold som for det første får betydning for mulighetene av å inkludere elever med interkulturell bakgrunn. Spørsmål om hvem som i framtiden kan være kulturskoleelev knyttes her opp mot strukturelle faktorer. For det andre peker paperet på sammenhengen mellom organisatoriske modeller og mulighetene for å utvikle det tverrfaglige potensialet kunstdidaktiske prosesser er bærer av.

Bakgrunn

Bakgrunnen for paperet er min masterstudie i kunstfagdidaktikk, der jeg har undersøkt hvordan en integrert kunstpraksis konstitueres innenfor en pedagogisk arena. Empirisk materiale er generert gjennom Tenthaus Oslos (TO) virksomhet, et selvorganisert kunstnerdrevet initiativ, som har en partnerskapsavtale med grunnskoleavdeling for minoritetspråklig ungdom ved Hersleb videregående skole. I 4 år har en fast gruppe elever og deres lærere deltatt i produksjoner og workshops der de på ulike måter har blitt eksponert for samtidskunst.

I studien analyseres didaktiske forhold i en relasjonelt og sosialt orientert kunstpraksis. I fortolkningen av materialet identifiseres og beskrives en refleksiv praksis som inkluderer tilbakemeldinger fra skole (elever, lærere) og kunstscene (besøkende kunstnere tilknyttet et fast visningssted for kunst). Didaktiske komponenter som *tid, rom* og *utveksling*; gjennom det lange tidsperspektivet, lokaliseringen av atelier på skolen, et tilknyttet offentlig visningssted og utveksling mellom kunstner-lærer står fram som definerende element i det systematiske samarbeidet mellom feltene.

En organisatorisk modell til etterfølgelse

I TO møtes kunstnerisk praksis og pedagogiske prosesser i et tverrfaglig læringsperspektiv. Gjennom sin organisatoriske modell vokser det fram en refleksiv, integrert og levedyktig kunstdidaktisk strategi som skaper eierskap i begge sektorene. I et demokratisk utviklingsperspektiv får dette betydning: skal man fortsette å ekskludere ulike grupper barn og unge fra å delta og bidra i meningsskaping gjennom kunstdidaktiske prosesser eller legge til rette for at alle får mulighet til å tilegne seg denne kulturelle kompetansen?

Sesjon 3 B

Rom: 1416

Sesjonsleder: Marit Ulvund

Kunstnerlærer, kunstprogram og kreative partnerskap – hvilke muligheter finnes?

Marit Ulvund, ph.d., Senterleder SEANSE, Høgskolen i Volda

Et kunstprogram kan defineres som bestående av en eller flere *kunstnerlærere i et kreativt partnerskap omkring et kunstprogram*. Hva ligger i disse begrepene og hvilke muligheter finnes i slike program og partnerskap?

Denne presentasjonen baseres på studier av ‘teaching artist’ praksis i USA og i Skottland, og i Norge, blant annet i forbindelse Seanse og Høgskulen i Volda sitt studieemne *Kunstnerlærer/Teaching Artist*. Så langt har 24 kunstnere fullført dette emnet hvor gjennomføringen av et kunstprogram er et av arbeidskravene.

SEANSES KUNSTPROGRAM 2015

På bakgrunn av en utlysning tidligere i vår har Seanse nå i juni 2015 valgt 5 kunstprogram som får faglig og økonomisk støtte til utvikling og gjennomføring av langsiktige kunstprogram i en utdannings- eller annen samfunnsinstitusjon studieåret 2015-16.

Dette er et pilotprosjekt hvor vi vil følge og støtte prosjektene underveis blant annet gjennom kunstneropphold i Volda, samt refleksjonssamlinger hvor de tre prosjektene samles. Kunstnere med kunstprogram innen alle kunstformer er velkommen med søknad. Målet med Seanses Kunstprogram 2015 er å utvikle kunnskap og erfaring om langvarige kunstprogram i en norsk kontekst.

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

Med et langvarig kunstprogram mener vi et program som varer over minimum et halvt år, gjerne helt år. Deltakerne får ta del i kunstpraksis og estetiske læreprosesser, og programmene kan ha både kunstfaglige mål og/eller læremål tilknyttet andre fag som hovedfokus.

I mitt innlegg vil jeg redegjøre mulige definisjoner av kunstnerlærer, kunstprogram og kreative partnerskap, og kort vise til det globale nettverket av Teaching Artists som har oppstått etter Seanses *1st International Teaching Artist Conference* i Oslo 2012 (ITAC1). ITAC2 var i Brisbane 2014 og ITAC 3 blir i Glasgow 2016. Men først og fremst ønsker jeg å vise til muligheter i slikt arbeide ved å redegjøre for eksemplariske praksiser i New York, Skottland og Norge.

Bruk av drama som metode for hjelpe unge elever å mestre

Heidi Håvan Grosch, Kulturskolen i Levanger, Forsker og Mestringsprogram-koordinator

Oddbjørn Hagen, Kulturskolerektor, Kulturskolen i Levanger

Forskning viser at når elever er engasjerte, opplever mestring og ser at skolefagene er relevante for sine egne liv, vil læringen ha best effekt. I 2014-2015 jobbet Heidi Grosch, som en del av sin masteroppgave (PLU/NTNU), med et aksjonsforskningsprosjekt som undersøkte hvordan «drama som metode» virket på unge elever med engelsk som andrespråk i tre norske grunnskoleklasser. Det ble gjennomført under paraplyen Mestringsprogrammet, et mangeårig samarbeid mellom Kulturskolen i Levanger og lokale skoler, der elevene utfordres til å prøve nye måter å lære på gjennom kunstfagene. 64 elever i tredje, fjerde og femte klasse deltok i dette prosjektet og jobbet med en kombinasjon av ulike dramaaktiviteter som inkluderte kroppsspråk, dukker, improvisasjon og lek, rollespill og bruk av manus og publiserte tekster. Elevenes følelser av mestring, motivasjon, trygghet, selvtillit, relasjoner til klassekamerater og interessen for engelsk som fag, ble evaluert gjennom to spørreskjemaer. Observasjoner gjort av både klassenes lærere og Grosch supplerte disse dataene. Resultatene var entydige og støtter den opprinnelige hypotesen om at drama som metode styrker, og dermed motiverer, unge elever i engelskopplæringen.

Kulturskolen i Levanger forsetter å jobbe videre i Mestringsprogrammet med alle typer kunstfag (inkl. drama, musikk, dans, film, og visuell kunst) for å gi vanlig skolefag støtte, og elevene andre muligheter for å vise hvem de er og hva de kan. I framtidens skoler bør en stimulere til at alle lærerne på en aktiv og engasjerende måte kan fokusere på fagene med nye briller. Kulturskolene kan være en av de største ressursene i dette arbeidet. Oddbjørn Hagen, rektor på Kulturskolen i Levanger vil snakke om historien bak Mestringsprogrammet og Heidi Grosch om sin forskning, samt mulighetene til partnerskap mellom kulturskolen og grunnskolen i framtiden.

Devising theatre i kulturskolen = performance-pedagogikk

Vigdis Aune, førsteamanuensis, Institutt for kunst- og medievitenskap, NTNU

Produksjonsplattformen *devised teater* er internasjonalt en meget sterk utfordrer til det manusbaserte teateret i teaterpedagogisk arbeid (Aune 2013). Praksisfeltet er mangfoldig, åpent og preget av aktive diskusjoner (<http://www.ytas.org.uk/>). Adaptasjon til teater med barn og unge reiser spørsmål om undervisningens innhold, form og organisering, produksjonsformater, utfordringer med postdramatiske strukturer og valg av presentasjonsarenaer og relasjonen til publikum.

Et samlende omdreiningspunkt er imidlertid et barne- og ungdomskulturelt etos: adaptasjonen skal utgjøre en kultur-estetisk praksis, de unge skal utforske, skape, formidle og reflektere over betydningsfulle spørsmål om seg selv, virkeligheten og verdien av agering og teatral re-kontekstualisering. Sammenlignet med adaptasjon av en tekst-basert skuespiller- og regitradisjon er fokus flyttet fra pedagog-regissørens og elev-aktørens tolkning av tekstens univers, gitte omstendigheter og identifikasjon med karakterens mål, til oppsøking og undersøkelse av dokumenter og formidlede meninger, definering og undersøkelse av omstendigheter og etablering av mål og mening av betydning for aktøren. Prosessen er dominert av performativitet; et dynamisk forhold mellom sosial og symbolsk selv-framstilling i møte med materiale og form. Performativ ferdighet og forståelse, både i estetisk og sosial forstand, blir sentrale læringsmål når eleven skal ha større innflytelse i tematiske og estetiske valg og beslutninger. Et slik etos finner god resonans i formål for kulturskolen. Hvordan det praktiseres i form av performativ pedagogikk i denne norske konteksten, er mindre synlig i beskrivelsen av teaterfaget i kulturskolen. Devising theater og performance er innarbeidete tema i drama- og teaterstudier og en vanlig produksjonsplattform i det frie scenekunstmiljøet. Hvordan omsettes kunstnerisk og pedagogisk kompetanse på feltet i kulturskolens undervisning? Gjennom et nettverk av pedagoger i kulturskolen samler og analyserer jeg erfaringer og funnene drøftes i lys av internasjonalt forskning. Forskningen er aktuell både nasjonalt og internasjonalt.

Book of abstracts for Konferansen «Cutting edge kulturskole! – Forskning, fag og praksiser i manesjen»

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

28.10. 2015

Sesjon 4B

Rom: 1525

Sesjonsleder: Ingvild O. Olaussen

Toddlereens fortelleruttrykk

– Et kroppslig, estetisk, multimodalt blikk på toddlerens fortellinger

Ingvild Olsen Olaussen, Høyskolelektor og ph.d.-stipendiat ved dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning

Narrative expressions by toddlers

- An aesthetic glance at narrative expressions of toddlers,

The purpose of this study is to contribute to increased knowledge of toddlers' ways of telling, in view of a multimodal perspective.

Research question: What characterizes narrative expression by toddlers in view of a multimodal perspective?

Theoretical and conceptual framework

Perspectives associated with play, multimodality and subjectifying, are important pivot points in the work

Paradigm, methodology and methods

Qualitative method is used in this study. The data mainly consists of video observation of a group of 1-3 year olds, and a 2 year old in a domestic setting. I am doing a narrative analysis.

Ethical Considerations

My project and methods are presented in a letter to the parents of the children participating in this study. I have received consent from the parents, and the project is reported to Norwegian Social Science Data. Having received such permission still does not give the green light to observe without taking account of the children's signals.

Main finding or discussion

My Preliminary findings are and the importance of recognizing the youngest Competence on the multimodal- and aesthetic languages in communicating their stories, in an early childhood educational setting.

Book of abstracts for Konferansen «Cutting edge kulturskole! – Forskning, fag og praksiser i manesjen»

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

Implications, practice or policy

The study wishes to provide guidelines for an expanded focus on aesthetic dimensions of language and communication in kindergarten.

Keywords: Narrative expression, Toddlers, Play, Shape, Multiliteracies

Kultur for, av og med de minste barna – Hvordan skape et kulturskoletilbud for de minste barna?

Stud.: Camilla Bakken Bargel, Aina Estenstad Haugen, Joakim Langfjæran, Kristin Reitan, Janne Kristin Skomakerstuen og Camilla Tørudstad

Veileder: Mari-Ann Letnes

I boka «Med kjærlyghet til publikum» beskriver Hernes, Os og Selmer-Olsen (2010) hvordan det moderne barndomssynet påvirker de ulike kulturelle forestillinger vi har om de minste barna og hvordan vi legger til rette for tverrkunsthaglige opplevelser og erfaringer. Forskning har vist at små barn har evne til å ta imot kunst og til å kunne glede seg over kunstinntrykk, og at estetiske aktiviteter er en viktig og naturlig del av barns være- og læremåte. Vårt arbeid med en tverrkunsthaglig eksamen ved Dronning Mauds Minne Høgskole har gitt oss erfaring og innsikt i hvordan relasjonstenkning og et tverrhaglig prosessorientert perspektiv kan være fruktbare innfallsvinkler til interaktive kunst- og kulturopplevelser for og med de minste barna. Denne erfaringen og innsikten kan tenkes å være til nytte og inspirasjon til alle som jobber med kunst og kultur for og med de minste barna, og slik av relevans for kulturskolerelatert forskning og utvikling.

Mål og problemstilling:

Målet med utviklingsprosjektet vårt er å undersøke hvordan ivareta barns naturlige undring, og gjennom dette, legge til rette for interaktive og multimodale kulturmøter for og med de minste barna. I etterkant av eksamensprosessen ønsker vi å undersøke og analysere det som skjedd mellom barna og oss i lys av multimodal teori.

Teori:

Det teoretiske rammeverket for utviklingsprosjektet er multimodal teori. I følge Selander og Kress (2012) dreier multimodal teori seg om å tolke verden og skape mening, med utgangspunkt i ulike tilgjengelige ressurser. En modalitet, handler om en måte å skape mening på; en ressurs for kommunikasjon Letnes (2013).

Metode:

Utviklingsprosjektet som er grunnlag for faglig refleksjon i dette paperet er sprunget ut av en tverrkunsthaglig eksamen ved *Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning*. Prosjektet befinner seg innenfor en kvalitativ, fortolkende forskningsmetode. Både prosessen frem mot eksamensforestillingen og selve forestillingen danner grunnlag for empirigenerering. Med dette transformeres en eksamensbesvarelse til et

Book of abstracts for Konferansen «Cutting edge kulturskole! – Forskning, fag og praksiser i manesjen»

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

empirisk materiale bestående av studentlogger, deltagende observasjon, og videofilm av forestillingen. I analysen av empirien, benyttes en fortellende form for å fremstille deltakernes erfaringer og refleksjoner gjennom narrativ analyse.

Estetiske fags verdier og betydning for individet, i relasjoner og for samfunnet

Greta Gravås Aarthun, master estetiske fags didaktikk, lektor Levanger VGS

Jeg har forsket på estetiske fag i videregående skole, og hvordan disse fagenes verdier presenteres i egne læreplaner (musikk, dans og drama, media og kommunikasjon, design og handverk). Videre har jeg forsket på hvordan disse verdiene blir presentert i et utvalg fylkespolitiske dokumenter fra Nord Trøndelag. Bakgrunnen for valgte tema er egen erfaring knyttet til estetiske fag (design og handverk) i videregående skole, og om fylkespolitikernes beslutninger som tas i forbindelse med framtidige tilbudsstrukturer. Jeg gikk inn i forskningen med en undring om på hvilket grunnlag politikere tar sine beslutninger som direkte eller indirekte berører estetiske fag, kunst og kultur.

Jeg har i masteroppgaven benyttet en kritiske diskursanalyse der Faircloughs tretrinnsmodell, samt hans språk og betydningsdimensjon er sentral. I analysen har jeg utarbeidet noen matriser som gir meg et grunnlag for å kunne se på likheter og ulikheter angående hvordan estetiske fags verdier presenteres i de valgte læreplanene versus fylkespolitiske dokumenter.

I de valgte fylkespolitiske dokumentene identifiserte jeg svært sprikende holdninger og signaler. Visjonen i Nord Trøndelag viser en vilje og et ønske om å styrke de estetiske fagenes verdier, men når vedtak og nye strukturer skal utarbeides, er det andre verdier som dominerer.

På konferansen «Cutting edge kulturskole!» ønsker jeg å presentere og visualisere kortversjonen av masteroppgavens metodologi. Dette kan være med på å gi inspirasjon og innspill til videre forskning om alle typer kunstoffag sett i sammenheng med politiske dokumenter.

28.10. 2015

Sesjon 5 B

Rom: 1521

Sesjonsleder: Lea Moxness

Hvilke kunstneriske og kunstdidaktiske praksiser er av relevans for utvikling av kulturskolen?

Anne Bjørkvik, førsteamanuensis, fakultet for kunstfag Universitetet i Agder

Jeg er førsteamanuensis i drama/teater ved Universitetet i Agder, der jeg underviser ved faglærerutdanningen i teater, som bl.a. kvalifiserer til arbeid i kulturskolen. Samtidig leder jeg Lillesand Barne- og Ungdomsteater (LBUT), en frivillig organisasjon der rundt 50 barn og unge fra 6 til 17 år har tilbud om ukentlig teateraktivitet. Studenter fra faglærerutdanninga har mulighet til å være praksiskandidater i gruppene. Noen av studentene har også gått videre til å ha fast ansvar for instruksjon og drift av enkeltgrupper i LBUT. Organisasjonen er ikke tilknyttet kulturskolen, selv dette er ønskelig både fra LBUT sin side og fra kulturskolens side. Lillesand kommune sliter med økonomi, og kultur er selvsagt salderingspost. Tilbudet LBUT gir til Lillesands barn og unge kan imidlertid sammenlignes med hva kulturskolen gir.

Mitt faglige ståsted, både som forsker, universitetspedagog og som teaterinstruktør, er utvikling av teater for og med barn og unge – i grensesnitt mellom lek, kunstnerisk og pedagogisk utfoldelse. Jeg er opptatt av å finne ut hvordan teater kan bidra til å øke livskvalitet hos barn og unge, både gjennom å få erfaring med og kjennskap til dramatikk og scenekunst, og å få trygghet og selvstendighet til å stå fram med seg selv i verden.

Kulturskolen kan være et sted for slik utvikling, og er det også i mange sammenhenger. Jeg vil gjerne, med utgangspunkt teori og min erfaring med teater med og for barn og unge, se på hva slags kunstneriske og kunstdidaktiske praksiser som kan være relevante for utvikling av kulturskolen.

Teoretisk vil jeg knytte meg opp mot lekfilosofi, dramapedagogisk teori og metode, samt generell pedagogikk og filosofi.

Jeg vil også diskutere kunstbegrepet, for å se hvorvidt det er mulig å plassere drama- og teateraktiviteten i kulturskolen i en kunstkontekst. Det vil være av stor viktighet for drama/teater i kulturskolen å finne et kunstnerisk ”alibi” for aktiviteten.

Musikk i kulturskolen har en lang tradisjon, og er godt forankret som en vei for de mest interesserte fra amatør- til profesjonell virksomhet. Ikke minst vil den nye rammeplanen for kulturskolen med sitt grunnprogram, kjerneprogram og fordypningsprogram passe godt

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

inn i kulturskolens måte å arbeide med musikalsk utvikling.

For teaterfagets del er det ikke like enkelt. Det er bl.a. ikke selvsagt at en talentfull skuespiller i en teatergruppe kan tas ut av gruppa og plasseres inn i en fordypningsgruppe sammensatt av folk som ikke kjenner hverandre fra før. Teater i kulturskolen handler ikke bare om å utvikle hver enkelt deltakers egenkompetanse, det handler ikke minst om kollektiv kompetanse, om ensembleutvikling og om solidaritet. Her er grunnlag for mye spennende tanke- og erfaringsutveksling, og her trengs det nytenking omkring kunstnerisk og kunstdidaktisk praksis innen teater i kulturskolen. Dette vil jeg diskutere i mitt innlegg.

Kulturskolen i grunnskolen? – Myter, utfordringer og muligheter

Fag, faglighet og tverrfaglighet i kulturskolen i møte med andre skoleslag

Kari Holdhus, Førsteamanuensis, Høgskolen Stord Haugesund

Det har vært skrevet og sagt mye de siste åra om svakheter ved undervisning i de estetiske faga i grunnskolen, og det har kommet mange forslag til bedring og styrking, slik som for eksempel å innføre *kulturskoletimen*, en gratis time i kulturskolen for alle barn mellom 1. og 4. Trinn. Denne presentasjonen diskuterer grunnskolens behov for kompetanse i estetiske fag, og tar for seg mulige samarbeidsmodeller mellom grunnskole og kulturskole i lys av dette. Jeg vil gå inn på forskning og nyere utredninger som sier noe konkret om situasjonen for de estetiske faga i grunnskolen. Deretter vil jeg analysere situasjonen i lys av 3 kategorier (Borgen 2013) for samarbeid som kan finnes i omløp i samarbeidssituasjoner mellom skolen og kulturinstitusjoner eller kulturskoler:

- Ekstern modell: Kunstinstitusjoner og kunstnere tilbyr programmer ”for salg” og har en gjesterolle i skolen.
- Partnerskapsmodellen: Aktører fra ulike sektorer samarbeider med skoler/lærere.
- Integrert modell: Kunst og kultur integrert i skolens innhold og fag.

Hvordan vil et samarbeid mellom kulturskole og grunnskole kunne se ut for hver av kategoriene, hvilke kunstsyn, læringssyn og elevsyn innebærer de enkelte kategoriene, og hva vil være sentrale utfordringer for samarbeidet i hver av kategoriene? Kan vi tenke oss optimale trekk/suksesskriterier ved slike samarbeid?

27.10.2015

Sesjon C: Symposium 1 «Irisforsk»

Rom: 1521

Symposieleder: Elin Angelo

Symposiet består av 7 presentasjoner pluss introduksjon.

Introduksjon: IRISforsk – hva er det?

Elin Angelo, forskningsleder, førsteamanuensis i musikkdidaktikk, NTNU, Program for lærerutdanning

IRIS er navnet på den greske gudinnen som var bindeleddet mellom gudeverdenen og menneskene. I prosjekt IRIS ses kulturskolene som bindeleddet mellom elevenes grunnopplæring, deltakelse i fritidskulturlivet og kvalifisering til høyere utdanning og yrke. Prosjekt IRIS er et kulturskoleutviklingsprosjekt der målet er å styrke musikkopplæringen for barn og unge, når det gjelder talent, bredde og rekruttering. Prosjektet foregår i Buskerud, Telemark og Vestfold der i alt x antall kulturskoler, x antall elever og lærere deltar. IRISprosjektet er finansiert av Sparebankstiftelsen/Dextra Musica i perioden 2014-2017, og foregår samarbeid med kommuner, kulturskoler og det profesjonelle og frivillige musikkliv i BTV-regionen, samt El-Sistema Norge og Norsk kulturskoleråd. IRISforsk er et nettverk for forskningsprosjekter knyttet til IRISprosjektet. Forskningsprosjektet omfatter tre høyere utdanningsinstitusjoner (NTNU, HBV og NMH), og norsk kulturskoleråd, og pr mai 2015 er 7 universitets- og høyskole ansatte med FOU tid, 4 mastergradsstudenter samt 5 personer uten institusjonstilknnytning er med-forskere i IRISforsk. Prosjektet omfatter i dag 8 ulike forskningsprosjekter, som til sammen handler om elever, rektorer, skoleeiere, skoleledere, kommuner og høyere musikkutdanning – knyttet til IRISprosjektet. Høsten 2017 vil IRISforsk-gruppen utgi en felles antologi med bidrag fra de ulike forskningsprosjektene. På denne konferansen presenteres 7 av prosjektene – in progress.

Presentasjon 1

Hva er IRIS prosjektet sitt bidrag i norsk kulturskoleutvikling?

Rut Jorunn Rønning, rådgiver Norsk kulturskoleråd

Denne presentasjonen vil basere seg på oppgaven «IRIS, en budbringer av musikkens univers?», skrevet av Rut Jorunn Rønning i forbindelse med eksamen på emnet Kultur, kritikk og kommunikasjon ved Norges musikkhøgskole våren 2014. Oppgaven handler om IRIS -prosjektet, et kulturskoleutviklingsprosjekt i samarbeid mellom Norsk kulturskoleråd og Dextra Musica. Presentasjonen vil vise til etiske, kultursosiologiske og kulturfilosofiske diskusjoner og refleksjoner fra nevnte oppgave. Disse diskusjonene og refleksjonene er et tenkt utgangspunkt for en planlagt studie, som skal diskutere IRIS prosjektets bærekraft, satt i et kultursosiologisk og kulturfilosofisk perspektiv. Følgende tematikker i forhold til IRIS-prosjektet er tenkt belyst i studien: undervisningsorganisering, ulike modeller for

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

kulturskoledrift, ulike modeller for samhandling, eierskap på lærer-, skoleleder- og skoleeiernivå, samt filantropisk virksomhet.

I prosjekt IRIS ses kulturskolene som bindeleddet mellom elevenes grunnopplæring, deltakelse i fritidskulturlivet og kvalifisering til høyere utdanning og yrke. Prosjekt IRIS er et kulturskoleutviklingsprosjekt der målet er å styrke musikkopplæringen for barn og unge, når det gjelder talent, bredde og rekruttering. Prosjektet foregår i Buskerud, Telemark og Vestfold der i alt x antall kulturskoler, x antall elever og lærere deltar. IRIS-prosjektet er finansiert av Sparebankstiftelsen/ Dextra Musica i perioden 2014-2017, og foregår samarbeid med kommuner, kulturskoler og det profesjonelle og frivillige musikkliv i BTV-regionen, samt El-Systema Norge og Norsk kulturskoleråd.

IRISforsk er et nettverk for forskningsprosjekter knyttet til IRIS-prosjektet. Forskningsprosjektet omfatter tre høyere utdanningsinstitusjoner (NTNU, HBV og NMH), og norsk kulturskoleråd, og pr mai 2015 er 7 universitets- og høyskole ansatte med FOU tid, 4 mastergradsstudenter samt 5 personer uten institusjonstilknytning med-forskere i IRISforsk. Prosjektet omfatter i dag 8 ulike forskningsprosjekter, som til sammen handler om elever, rektorer, skoleeiere, skoleledere, kommuner og høyere musikkutdanning – knyttet til IRIS-prosjektet. Høsten 2017 vil IRISforsk-gruppen utgi en felles antologi med bidrag fra de ulike forskningsprosjektene. På denne konferansen presenteres 7 av prosjektene – in progress. Målet med presentasjonen er å kunne dele erfaringer fra prosessen så langt, samt å etterspørre innspill og tanker fra forskningssymposiet.

Presentasjon 2

IRISaksjonsforsk- et nettverk av forskende kulturskolerektorer

Anders Rønningen, rådgiver Kulturskolerådet, ph.d.-student Norsk Musikkhøgskole NMH

Innen aksjonsforskning starter et forskningsprosjekt ved at man finner konkrete utfordringer man ønsker å løse i praksisfeltet. Videre innrettes datainnsamling og undersøkelser med en tanke for sette feltet i stand til bedre å benytte dette til ta beslutninger om forandring i denne praksisen. Forskningen gjøres av de som selv befinner seg i feltet sammen med forskere utenfra, og man arbeider reflekterende og prosessorientert for å framskaffe relevant kunnskap til forandring. Forskningen skiller seg ikke fra annen forskning metodologisk i de undersøkelser som gjøres, men det stilles enda høyere krav til refleksjon gjennom hele prosessen, og som en del av prosjektet regnes også implementasjon og vurdering av tiltak som gjøres på bakgrunn av resultater av undersøkelsene. IrisAksjonsforsk inviterer kulturskoleansatte innenfor IRIS-prosjektet til å være med i et aksjonsforskningsprosjekt der de som arbeider i kulturskolen selv er aktivt deltagende i forskningsprosessen. Rammeverket for et slikt program vil bli forklart, og noen eksempler presentert.

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

Presentasjon 3

Hva er praksisopplæringens innhold i musikk lærerutdanning, og hvordan fordeles ansvaret for denne opplæringen mellom utdanningens fag og praksisfeltet?

Inger Anne Westby, førstelektor NMH

Brit Ågot Brøske Danielsen, førstelektor NMH

I lærerutdanning er forholdet mellom studiets emner og praksisopplæringen et tilbakevendende tema. Det ser ut til å ligge en forventning om at de to delene på en harmonisk måte sammen skal inngå i en kvalifisering som både er akademisk solid (forskningsbasert) og praktisk relevant for yrkeslivet (Skagen 2010, Kvernbekk 2005, Sundli, Ohnstad 2003, Nielsen & Westby 2012). Både innhold i praksisopplæringen, krav og forventninger til studenter og lærere, samt veiledningsmodeller varierer mellom de ulike praksisarenaene, og begrepet praksis inngår i ulike diskurser som både kan vise til hva praksis er, og hvordan og når praksis skal gjennomføres (Lampert 2010, Brøske Danielsen 2012)

I vårt forsknings- og utviklingsprosjekt vil vi fokusere på relasjonen mellom undervisningsemner i musikk lærerutdanningen og praksisopplæringen. Det er stor variasjon i yrkesrollene som musikk lærere skal inn i, og dermed også et stort mangfold i praksisarenaene. Innen hver praksis er det i tillegg store variasjoner fra skole til skole. I likhet med annen lærerutdanning, vet vi relativt lite om innholdet i praksisopplæringen (Ohnstad og Munthe, 2010).

Vårt FoU-prosjekt går fram til 2017 og består av to deler: et vitenskapelig forskningsarbeid og et praktisk pedagogisk utviklingsarbeid. Vi ønsker å se på muligheten til å bruke noen kommuner / kulturskoler / grunnskoler i IRIS som arena for prosjektpraksis og case for vårt FoU-prosjekt. Lærere som jobber i kombinerte stillinger mellom ulike skoleslag har en aktuell kompetanse som vil være verdifull i praksisveiledningen for studenter som skal kvalifiseres for flere yrkesroller. Casene kan både utgjøre empirisk materiale for vitenskapelig forskning, og være laboratorier for utprøving av modeller og verktøy i praksisopplæringen, og dermed inngå i vårt utviklingsarbeid. Det vil også kunne fungere som kompetanseheving for alle involverte. Aktuelle problemstillinger knyttet til mulige case i Iris vil være:

Hvordan beskriver de involverte praksislærerne innholdet i praksisopplæringen?

På hvilke måter fokuseres det på forholdet mellom musikk læreres ulike yrkesroller i praksisopplæringen?

Hvordan opplever praksislærere sammenhengen mellom utdanningens fag og praksisopplæringens innhold?

Presentasjon 4

Spennende prosjekt! Men lærer dei noko? Ei undersøking av kva fiolinelevar i El Sistema kan

Mari Ystanes Fjeldstad, masterstudent NMH

Book of abstracts for Konferansen «Cutting edge kulturskole! – Forskning, fag og praksiser i manesjen»

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

Eg oppfattar at det er ein generell trend i kulturskular over i heile landet å ha instrumentalopplæring i skuletida og i store grupper. Eit av prosjekta som gir undervisning i store grupper er El Sistema Norge, som er eit samarbeid mellom Norsk kulturskoleråd og Sparebankstiftelsen.

Eg vil undersøke korleis denne måten å organisere undervisninga påverkar elevane sine kunnskapar, og har denne førebelse problemstillinga: *Kva kjenneteiknar El Sistema-elevar sine kunnskapar på fiolin?*

Eg vil basere meg på to metodar for datainnsamling: observasjon og fokusgruppeintervju. Eg vil filme ein fiolinklasse ved ein El Sistema-skule, og deretter vise ein redigert film til ei fokusgruppe som består av fiolinlærarar. Eg vil be fiolinlærarane fortelje kva dei ser og høyrer at elevane kan. Deretter vil eg bruke lærarane sine utsegner for å analysere kva slags kunnskapar elevane har.

Teorigrunnlaget mitt vil vere kunnskapsteori. Slik det ser ut for meg i dag vil eg problematisere den tradisjonelle todelinga mellom *å vite* og *å gjere*, og argumentere for at eit kjenneteikn ved kunnskap i fiolinspel er at den er både praktisk og teoretisk. Eg vil støtte meg på teoriar om musikk som ein intermodal erfaring som sameinar tanke og kropp, og på tankar om musikk som "a form of embodied agency" (Bowman & Powell, 2007).

Presentasjon 5

Kulturskolemodeller

Andreas Viken, masterstudent kunstfagdidaktikk, PLU, NTNU

I denne presentasjonen tar jeg for meg en kartleggingsstudie av hvordan prinsippene talentutvikling og bredde blir vektlagt i kulturskolemodeller – og/eller kulturskoler med tilknytning til en modell eller et prosjekt – med ulike etnografiske bakgrunn, og hvordan det kommuniseres mellom dem. Motivasjonen bak temaet har vært refleksjoner rundt suksesskriteriene for den etablerte modellen TrondheimsPyramiden (Hølås, Viken, & Waage, 2014), deltagelse i forskningsnettverket IRIS-forsk, og et stadig fremtredende fokus på talentutvikling og bredde på landsbasis. Blant annet synliggjort gjennom den nye satsningen Talent Norge, hvor nåværende kulturminister Thorild Widvey ønsker å overføre suksessen med Olympiatoppen til kunst- og kulturfeltet. Satsningen møtes med åpne armer av rektorer og ledere, men med spørsmålsteget om hvorvidt det vil gå på bekostning av breddetilbudene.

Det empiriske grunnlaget for kartleggingen er en kvantitativ analyse av data gjennom spørreundersøkelse, hvor analysen gjøres med støtte i etablerte teorier om profesjonsforståelse. Her understrekes den enkelte profesjonsutøvers oppfatning av sitt mandat som avgjørende for hvordan vedkommende utøver sitt yrke (Angelo, 2012). Utvalget består av ledere og lærere som fordeles etter tilknytning og stillingstype, hvor utfordringen er at utvalget er lite. Resultatene står i fare for å bli hypotetiske og synsende, derfor er kvalitativ drøfting av hypotesene og spørreundersøkelsens kommentarfelt et supplement.

Presentasjon 6

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

Coaching av musikkskoleelever - muligheter og utfordringer

Øyvind Sørum, pianist, freelance

Siden ressursene til undervisning og oppfølging av musikkskoleelever er smurt tynt utover, med rom for mange og ikke mye tid til hver, er akkompagnement av musikkskoleelever en disiplin som ofte neglisjeres. I mitt virke som akkompagnatør og coach, har jeg mye med musikkskoleelever å gjøre, og jeg vil derfor snakke litt om ulike utfordringer man står overfor i sin rolle som enten fast eller innleid akkompagnatør i kulturskolen.

Hvilken rolle har man som akkompagnatør? Er man lærerens forlengede arm, eller skal man komme med egne personlige innspill? Skal man forsøke å få til en langsiktig plan for elevens utøvende aktiviteter, slik at man kan ha et fast samarbeidsforhold om eleven? Hva kan eleven forvente av akkompagnatøren - er det en lærer nummer to? Hva hvis læreren og akkompagnatøren sier motsatte ting?

Jeg vil skissere tanker for å få akkompagnement inn som et eget faglig opplegg i kulturskolene i tråd med kulturskolens satsing på kvalitativ oppfølging av sine elever. Dette er viktig ikke minst med tanke på at kulturskolene kommer til å bli større enheter som følge av kommunereformen. Som følge av dette bør det da bli naturlig å satse på å styrke kvaliteten i kulturskolen.

Å styrke akkompagnementets status og ressurser vil komme kulturskolens elever til gode på i alle utøversituasjoner - en elev som er trygg i samspillet er trygg på scenen!

Presentasjon 7

Skoleeier og skoleledere om samarbeid om barns og unges musikkopplæring i Sandefjord kommune

Anne Berit Emstad, førsteamanuensis, nestleder PLU, NTNU

Elin Angelo, førsteamanuensis i musikkdidaktikk, PLU, NTNU

Hensikten med denne studien er å artikulere hvilke prosesser på skoleeier- og skoleledelsesnivå som har medvirket til et godt samarbeid om barns og unges musikkopplæring gjennom IRISprosjektet i Sandefjord.

Spørsmål vi undersøker er:

Hvilke tanker er eksplisittgjort på skoleeiernivå og på skoleledelsesnivå, om slikt samarbeid de siste 10 årene?

Hvilke handlinger er gjennomført på bakgrunn av disse tankene?

Hva har kjennetegnet kommunikasjon mellom skoleeier og skoleledelse, i skole og kulturskole, i forhold til samarbeidet?

Hva mener skoleeier og skoleledelse har vært konsekvenser av dette samarbeidet?

Hva har vært lederes rolle / engasjement?

Sesjon 3C

Rom: 1521

Sesjonsleder: Hilde Blix

Gehør og notekyndighet i lærebøker for unge instrumentalister

Hilde Synnøve Blix, ph.d., dosent i hørelære

Lærebøker representerer et hyppig brukt læremiddel i kulturskolenes instrumentalopplæring, spesielt på begynnernivå, og er derfor i de fleste tilfeller med på å definere både musikalsk innhold i undervisningen, inkludert tilnæringsmåter til gehør og notekyndighet, i kulturskolene. Målet med denne studien er å undersøke hvordan de mest brukte lærebøkene i Norge for nybegynnere på et musikkinstrument legger til rette for at elevene skal utvikle et godt gehør og bli notekyndige.

Studien er en kvalitativ innholdsanalyse av 36 lærebøker for 15 forskjellige instrumenter. Utvalget av bøker er gjort på bakgrunn av salgstall og rapportert bruk. Fokus i analysen er oppgavetyper, musikkvalg, måten noteskrift innføres på og begrepsbruk, med vekt på hva slags lærings- og kunnskapssyn disse er uttrykk for.

Foreløpige resultater viser at læreverkene fokuserer mest på utvikling av instrumentaltekniske ferdigheter, og lytting, gehørarbeid og utvikling av notekyndighet har flere av bøkene et relativt ubevisst forhold til. Notene har likevel en sentral plass i bøkene, spesielt når det gjelder progresjon og oppgavetyper. Sammenhengen mellom det skriftlige og det lydige vies generelt liten plass i bøkene, og helhetlig forståelse av notert musikk behandles relativt tilfeldig i mange av bøkene.

Funnene bekrefter at det er behov for mer forskningsbasert kunnskap om hvordan lærebøker brukes i instrumentalundervisning generelt, og på hvilke måter gehør- og notekyndighet undervises i kulturskolen. Resultatene aktualiserer også diskusjonen om lærebokens rolle i instrumentalundervisningen; konserverende eller skapende og nytenkende? Med tanke på dagens teknologi og barns bruk av nettressurser for å lære, gir studien bakgrunnsmateriale for generelle drøftinger om hva framtidens læremateriell for unge instrumentalister kan og bør være.

Nøkkelord: gehør, lærebøker, musikkpedagogikk, notekyndighet, kulturskole, musikkundervisning, lærebokanalyse.

Kombinasjon: gruppeundervisning og individuelle timer

i begynneropplæring på piano

Ragnhild Maria Sandvik og Kaare H. Lauridsen, Sirdal kulturskole

Høsten 2013 satte Sirdal Kulturskole i gang et opplegg der vi lot alle pianonybegynnere starte i grupper på 3 elever. (n=6). Undervisningen foregikk på to klaver på et undervisningsrom. Erfaringen viste at elevene trivdes godt i grupper, men at noen av dem muligens ble faglig holdt igjen av at andre i gruppa ikke var like raske. Ut fra dette bestemte vi oss for å designe en studie der alle nybegynnere begynte i grupper, men samtidig fikk individuelle timer (25 min) på rullerende basis. Gruppestørrelse ble 2-4 elever per gruppe. Studien ble gjennomført ved ukentlige timer (30 min nybegynnere, 40 min andre år) der vi i utgangspunktet filmet alle timene slik at kameraet (iPad 2) ble en naturlig del av rommet. Av omfangshensyn, kommer vi til å inkludere en filming i måneden i studien: valget av denne ble fastsatt etter gjennomføring.

Etter innledende år, fortsatte 5 i pianogrupper året etter. Den 6. sluttet på piano (for å spille i aspirantkorpset). Vi startet studien opp med n=13, fordelt på to 4rer grupper, en 3er gruppe og en 2er gruppe. Målet: se på motivasjon/fracfall i undervisningen, utvikling i faglig dyktighet og samspillferdigheter for hver enkelt og hele gruppen. Fra starten, var det klart at Lærer NN skulle ut i fødselspermisjon relativt raskt etter endt studie (jan. 15). Dette kan ha påvirket motivasjon/fracfall da forholdet til lærer/ trener er dokumentert som svært betydningsfullt for motivasjonen til utøvere (Mageau & Vallerand, 2003). Undervisningen var notebasert med utgangspunkt i «Spill opp Skolen» (Wold&Kjus, 1995). Annen litteratur har supplert. Gruppetimene har fokusert på gruppefunksjon, samspill og gjennomgang av nytt stoff. Individuelle timer har fokusert mer på teknikk og det individuelle i undervisningen. Individuell undervisning ble gitt som tillegg hver 4. uke for de helt ferske, og hver 3. uke for andre års elever.

Læreren som medmusikant:

ei utforskning av improvisatoriske praksisar i piano- og bandundervisning

Åsmund Espeland, ph.d.-stipendiat, Høgskolen Stord/Haugesund

Hovudtemaet i presentasjonen er lærerar og lærarstudentar si medmusisering med elevar i samband med undervisning i piano og band i ein norsk kulturskule. Studien har spesiell fokus på samhandlinga mellom undervisar og elev, og læraren eller lærarstudenten sin bruk av eit didaktisk repertoar. Medmusisering blir i denne samanhengen definert som interaktive handlingar læraren eller lærarstudenten utfører i samband med eleven si framføring av eit stykke eller ein låt, inkludert munnleg dialog og verbale tilbakemeldingar, bruk av kroppsspråk og musisering på instrument.

Book of abstracts for Konferansen «Cutting edge kulturskole! – Forskning, fag og praksiser i manesjen»

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

Eg argumenterer for at disse handlingane er ein del av ein improvisert undervisningspraksis der læraren og lærarstudenten må reagere kontinuerleg på musikalske, verbale og kroppslege uttrykk frå eleven og vice versa. Presentasjonen tek utgangspunkt i Keith Sawyer sitt omgrep ”disciplined improvisation” (2004) og Nick Sorensen sitt fokus på ”teachers with expertise” (2014).

Sentrale spørsmål i presentasjonen er kva som karakteriserer læraren og lærarstudenten si medmusisering i kulturskuleundervisning, hensikten med medmusiseringa og kva som ligg til grunn for læraren og lærarstudenten sine val undervegs i undervisningssituasjonen.

Studien byggjer på videoopptak frå undervisning og intervju med to erfarne kulturskulelærarar og to lærarstudentar, og er ein del av forskingsprosjektet ”Improvisation in Teacher Education; Curricula and Practice in Dynamic Interplay” (IMTE) i regi av Høgskolen Stord/Haugesund.

28.10. 2015

Sesjon 4 C

Rom: 1521

Sesjonsleder: Wenche Waagen

Kulturskolelæreres kunnskapsgrunnlag

Wenche Waagen, førstelektor, Institutt for musikk, HF, NTNU

Jeg vil belyse hvordan ulike typer kunnskap inngår i kulturskolelæreres yrkespraksis. Jeg mener dette er nødvendig for å ta kulturskolelærerne inn i den offentlige diskusjonen om hvordan lærerprofesjonalitet skal gis innhold.

Jeg har valgt å belyse kunnskapsgrunnlaget med støtte i utvalgte teoretikere som på ulike vis perspektiverer kompleksiteten i kunnskapsgrunnlaget til denne yrkesgruppen.

Bakgrunn

Vi ser en markant økning i bruk av profesjonsbegrepet i sammenheng med læreryrket i dag. I St.melding nr. 11(2008–2009), går begrepet igjen 126 ganger i ulike former; som profesjonsutøver, profesjonsutdanning, profesjonskunnskap, profesjonelt, profesjonalisering (Granlund, Mausethagen, Munthe, 2011). Profesjon brukes som en bred betegnelse på «kunnskapsbaserte yrker» (Molander og Smeby 2013). På landsmøtet i 2009 vedtok Utdanningsforbundet at de skal stå for faglig og profesjonell styrke. I deres profesjonsdokument fra 2009, *En ansvarlig og offensiv profesjon*, står følgende: «Førskolelærere, lærere og ledere i barnehage og skole er en sterk og viktig profesjon». (s.7.) Kulturskolelærerne er enda ikke eksplisitt tatt inn i de offentlige dokumentene, selv om de er del av den største yrkesgruppa her til lands, lærerne. De utgjør 4530 lærere på landsbasis for til sammen 121.212 elever (GSI, 2014–2015), og med tung fagligkunstnerisk autoritet. De er

Book of abstracts for Konferansen «Cutting edge kulturskole! – Forskning, fag og praksiser i manesjen»

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

ansatt for å utføre et pålagt verv: å gjennomføre opplæring i tråd med Opplæringsloven, som ansvarlig profesjon. Kulturskolelærere skal kunne legitimere sine egne handlinger og avgjørelser overfor elever, foresatte, ledere og samfunnet for øvrig.

Jeg tar opp lærernes faglige og pedagogiske profesjonalitet, i lys av at profesjonslitteraturen skiller mellom to ulike aspekter ved profesjonene; *det performative* aspektet og det *organisatoriske* aspektet (Molander og Terum 2008). Jeg vil betrakte kulturskolelærer-profesjonen i lys av Det aristoteliske kunnskapssynet. Jeg bruker begrepene til Rasmussen, Kruse og Holm (2007); de skiller mellom *vitenskapelig kunnskap* og *profesjonskunnskap*, og hevder at de vurderes ut fra ulike kriterier, at det er snakk om to ulike logikker: «Sannhet» er vurderingskriteriet for vitenskapelig kunnskap, mens nytte eller «hva som virker» er vurderingskriteriet for profesjonskunnskap. Jeg belyser kompleksiteten i en elev – lærersituasjon og fortolkning som sentral side ved profesjonsutøvelsen. Her bruker jeg Michael Eraut (1994), om informasjonsinnhentingen en gjør i en praksissituasjon, videre skillete mellom tre separate tolkningsmodi:

Øyeblikks-tolkning (plutselig gjenkjenning)

Rask tolkning underveis (monitorerende, overvåkende)

Utforskende tolkning i ettertid

Merleau-Ponty vies plass, og hvordan kunnskap fins i den fysiske aktiviteten. Til sammen mener jeg at det sammensatte kunnskapsgrunnlaget legitimerer at instrumentallærere tas med i forhandlingene om hvordan lærerprofesjonalitet skal gis innhold og hvilket kunnskapsgrunnlag den skal bygge på.

Kulturskolen og videregående skole – felles elever og nye fag

Magnhild Tafford, master i estetiske fags didaktikk, lektor i musikk ved MDD, Fagerlia vgs.

Hovedfokus i denne presentasjonen er relasjonen mellom kulturskolen og musikkfaget i videregående skole. Relasjonen involverer både elev, lærer og læreplan. I Norge er det rundt 70 videregående skoler med musikk, dans og drama (MDD). Mange av disse samarbeider med en lokal kulturskole, spesielt i instrumentallopplæring.

MDD og kulturskolen

Musikklinjeeleven er ikke nødvendigvis en erfaren kulturskoleelev. Her er elever som er talenter på nasjonalt nivå, mange elever rekrutteres fra fritidsmusikklivet, og noen har aldri fått opplæring utenom grunnskolefaget musikk. Både i kulturskolen og i MDD er formålet med opplæringen å lære, å oppleve, å skape og å formidle kulturelle og kunstneriske uttrykk. Begge opplæringer har i tillegg dannelsesaspekter og sosiale argumenter, og begge hevder å være en sentral del av den sammenhengende utdanningslinjen som kan kvalifisere elever med særlig interesse og motivasjon til opptak i høyere kunstfaglig utdanning.

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

MDD-musikkeleven har mange musikkfag og mange musikkklærere, ikke bare en hovedinstrumentlærer. Musikkklærere kan ha svært ulik bakgrunn og utdanning, og fagene har ulik agenda. I løpet av tre år har eleven deltatt i musikkfagundervisning i totalt 45 timer, og rent utøvende fag utgjør mindre enn en tredel av dette. Et tankeeksperiment er at lærerne til sammen er "den ene læreren" som har kompetanse på "alt" og underviser i "alt" som eleven har. Mye av problematikken knyttet til vurdering og samarbeid ville være borte, fordi læreren ville greie å se arbeidet helhetlig, fordi læreren ville kjenne elevens sterke sider og utviklingspotensial bedre, hevder eieren av tankeeksperimentet. Jeg ønsker å se litt på hvordan MDD-læreren og kulturskolelæreren kan utfylle hverandre i musikkfaget – om de er et samstemt tospann eller som Helan og Halvan i Sidewalk Blues.

Læreplaner, rammeplaner, fagplaner

Det er behov for en helhetlig musikkopplæring som er relevant for dagens samfunn, og som holder høy kvalitet. Fagmiljøet i videregående skole har karakterisert læreplanene i musikkfagene i LK06 som konservatorieaktige, det er liten sammenheng med faget før og etter MDD, og de er ikke relevante for elevens dagligliv. En ny rammeplan for kulturskolen og evaluering av MDD signaliserer en ny struktur. Hvordan fornye musikkfagene, og hvordan legge til rette for et bedre samarbeid om elevenes opplæring? Spørsmålene bør drøftes i fellesskap for alle nivåer som involverer opplæring i musikkfag.

Vurdering i kulturskolens instrumentalundervisning

Ida Tveiten, masterstudent, Norges musikkhøgskole

De siste årene har vurdering fått fokus i offentlig grunnskole gjennom Utdanningsdirektoratets kurssatsning "vurdering for læring". Perspektivet er influert av internasjonal vurderingsforskning og baserer seg på lærernes tydelige mål og vurderinger underveis i læringsprosessen. Med bakgrunn i dette har jeg undersøkt *instrumentallærernes* vurderinger i *kulturskolens* instrumentalundervisning i min masteroppgave.

Kulturskolens instrumentalundervisning skiller seg ut fra grunnskolens felles fagplaner og mål å vurdere ut i fra ved at innhold og veiledning i læringsprosessen er opp til den enkelte instrumentallærer. Samtidig står undervisningen og relasjonene mellom lærer og elev i et samspill med individuelle og sosiale påvirkninger som kan bidra til å forme vurderingene i spilletimene. Slike påvirkninger kan være ulike elevforutsetninger, samarbeidspartnere og samspillsarenaer både i og utenfor kulturskolen. I tillegg gir en-til-en organiseringen av instrumentalundervisningen muligheter for individbaserte vurderinger som er tilpasset den enkelte elevs utvikling.

Med utgangspunkt i et kollektivt kasesdesign delte seks instrumentallærere, fordelt på tre kulturskoler, sine tanker og handlinger gjennom intervjuer og observasjoner. Presentasjonen tar utgangspunkt i denne datainnsamlingen som vil vektlegge lærernes erfaringer med å vurdere i lys av ulike påvirkninger, samt hvordan underveisvurderinger kommuniseres til eleven i kulturskolens handlingsbaserte spilletimer. Hva slags vurderingsformer bruker instrumentallærerne? Og hvilke handlingsrom gir disse eleven?

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

Ved å se lærernes veiledning som ulike vurderingshandlinger presenteres eksisterende praksis(er) gjennom et perspektiv som tradisjonelt sett ikke har blitt undersøkt i instrumentalundervisning tidligere. Med dette ønsker jeg å sette fokus på et didaktisk fenomen av relevans både med tanke på kulturskolens nye rammeplan/fagplaner, og en videre utvikling av vurderingspraksiser som kan ivareta instrumentalopplæringen og kulturskoleeleven på en best mulig måte.

Læringsmuligheter på et talentutviklingsprogram

Ellen M. Stabell. Doktorgradsstipendiat ved Norges musikkhøgskole

”Kulturskolen skal kjennetegnes av høy kvalitet, rikt mangfold og ivareta både bredde og talent” står det i visjonen til Norsk kulturskoleråd. I denne presentasjonen ønsker jeg å fokusere på utfordringene som ligger i å ivareta talentene, eller de elevene som har ”spesielle forutsetninger og motivasjon for å arbeide med musikk” (Tid for Talent, 2008). I dag har barn og unge som ønsker å fordype seg på instrumentet sitt mulighet for å søke seg til eventuelle talenttilbud eller fordypningsprogram på sin lokale kulturskole, til musikklinjen på videregående skole, til det nasjonale talentutviklingsprogrammet Unge Musikere som finnes på Norges musikkhøgskole og på alle konservatoriene, til Musikk på Majorstuen skole for de som bor i Oslo eller til Barratt Due Musikk institutts program Unge Talenter. I den nye rammeplanen for kulturskolene, ”Mangfold og fordypning”, legges det opp til at alle kulturskoler skal ha et fordypningstilbud til sine elever, noe som vil gi enda flere elever enn i dag mulighet til å utvikle sine musikalske ferdigheter til et nytt nivå. Men hvordan kan man ivareta talentene best mulig? Hva skiller dem fra ”den vanlige eleven”, og hvordan kan det å delta i et talentprogram bidra til elevens musikalske utvikling?

Presentasjonen baserer seg på mitt doktorgradsprosjekt, der jeg undersøker hvilke læringsmuligheter elever på talentprogram får tilgang til og hvordan elevene utvikler sin musikalske kompetanse gjennom å benytte seg av de mulighetene de blir tilbudt. Prosjektet er en kvalitativ studie utført på tre ulike talentprogram der informasjon er innhentet gjennom observasjon av sentrale aktiviteter på programmene, intervjuer med elever og lærere i tillegg til analyse av tilgjengelige dokumenter fra programmene.

Book of abstracts for Konferansen «Cutting edge kulturskole! – Forskning, fag og praksiser i manesjen»

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

27.10. 2015

Sesjon D

Rom: 1520

Symposium 2: Hvilket teaterfag skrives frem i nordiske kulturskolelæreplaner?

Symposieleder: Anna-Lena Østern

Innledning til symposiet

Anna-Lena Østern, professor fagdidaktikk, kunstfag, Program for lærerutdanning, NTNU

Læreplan for kulturskolens teaterfag er underbelyst i et nordisk komparativt perspektiv. Ved dette symposiet drøfter vi hva slags teaterfag som er innskrevet i noen nordiske læreplaner (Island har ikke læreplaner for kulturskolens teaterfag), og hva dette kan ha for konsekvenser for hvordan faget realiseres.

Nasjonalt fagplanearbeid for teater i norsk kulturskole

Vigdis Aune, førsteamanuensis, Institutt for kunst- og medievitenskap, HF, NTNU

Presentasjon av danske læreplaner for teater i kulturskole

Marianne Nødtvedt Knudsen, lektor i drama

Drama/Teater i den svenska kulturskolan - vad vet vi och vad vet vi inte?

Eva Österlind, professor i drama med didaktisk inriktning, Stockholms universitet

Musik- och Kulturskolan är Sveriges största barn- och ungdomskulturverksamhet. Barn och unga får här utöva musik, dans, teater, drama, bild, media m.m. Verksamheternas innehåll, mål och visioner skiftar över landet och det saknas nationell samordning. Varje vecka tas 400 000 barn och ungdomar emot, men efterfrågan är större än utbudet.

Flertalet är Kulturskolor, dvs. de erbjuder mer än musik, men musik utgör ca 80% av verksamheten. Kulturskolan har inte utvärderats nationellt på 60 år och det saknas forskning kring vad en kulturskola är och skulle kunna vara. Det saknas också högskoleutbildning för pedagoger inom vissa konstformer, liksom chefsutbildningar och stöd till lärarnas kompetensutveckling.

Under lång tid har dans och drama/teater delat andra platsen vad gäller kursutbudet, men dans involverar fler elever. 2014 hade dans 25376 elever och drama/teater 13 511 elever totalt i hela landet. Troligen erbjuds danskurser från förskoleåldern, medan drama/teater vänder sig

Book of abstracts for Konferansen «Cutting edge kulturskole! – Forskning, fag og praksiser i manesjen»

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

till barn från 8-9 år och uppåt. Inom Skapande Skola är drama/teater en av de största konstformerna.

Det är inte lätt att bedöma hur stort drama/teater-ämnet är i kulturskolan. Ska man räkna enbart ämneskurser eller även skolsamverkan och projekt? Eller antal drama-/teaterpedagoger? Drama/teater är kulturskolans 3:e största ämne om vi räknar antal involverade barn och unga i ämneskurser. Vi kan inte inkludera skolsamverkan i bedömningen eftersom vi vet för lite om den. Drama/teater ökar stadigt i popularitet både i antal kurser och i antal elever.

Det finns ingen undersökning som visar på ämnesinnehållet i kurserna i drama/teater. Ett intryck är att det kallas för drama men har karaktär av teaterkurs. Men vi vet egentligen för lite för att kunna uttala oss om detta. I kulturskolan arbetar både dramapedagoger och teaterpedagoger.

Collaboration in the fields of arts education

Pirjo Vaittinen, PhD, University Lecturer, University of Tampere

In Finland, the new distribution of lesson hours for basic education was confirmed in 2012, and the new national core curriculum will be implemented in 2016. The expert group proposed two new school subjects: ethics to reinforce the basic values of the Finnish society, and to enhance a dialogue amongst pupils representing different world-views, and drama is to strengthen a comprehensive approach to art education.

The priorities for development of education include strengthening self-expression and interaction, aesthetic structuring of the environment, artistic production and planning processes. The reform of basic education aims to increase meaningfulness and motivation for learning, to encourage students' entrepreneurship, creativity and innovativeness.

The learning process is at its best when students and teachers work together to seek information, explore things and create new knowledge, skills and visions. Development of the school community is essentially linked to co-operation with different school units and other stakeholders. Local authorities and schools are encouraged to develop their own innovative approaches to implementing the curricula, and to consider their own innovative ways in reaching the goals.

There is a system of extracurricular art education provided in the municipalities by music, art, dance, arts and crafts and other institutes, basic education in the arts. It teaches children skills in self-expression and capabilities in the chosen art form; it is goal-oriented, and the objectives and core contents are determined in national core syllabi.

In the city of Tampere, a Cultural Education Unit TAITE, is arranging cultural education. The Art Arc opens the doors of cultural institutions to pre-schoolers and schoolchildren. They are given the opportunity to explore a specific field of culture through visits and a workshop each year. The cultural experiences for schoolchildren include visits to museums, the circus, and theatre events, with opportunities for the children to meet musicians, dancers, and artists.

References:

Book of abstracts for Konferansen «Cutting edge kulturskole! – Forskning, fag og praksiser i manesjen»

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

Basic education 2020 - the national general objectives and distribution of lesson hours
Reports of the Ministry of Education and Culture, Finland 1.6.2010

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/okmtr01.pdf?lang=fi>

The school of opportunities – towards every learner’s full potential. Finnish National Board of Education http://www.oph.fi/download/134584_the_school_of_opportunities.pdf

What is going on in Finland? – Curriculum Reform 2016. *Blog text 25.3.2015 Irmeli Halinen*
http://www.oph.fi/english/current_issues/101/0/what_is_going_on_in_finland_curriculum_reform_2016

Music and art education in Finland

http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/perusopetus/taiteen_perusopetus/?lang=en

Cultural Education Unit TAITE

<http://www.tampere.fi/english/cultureandmuseums/museums/taite.html>

Udvikling af forskningsdesign

for forskning i effekten af børns og unges møde med kunst

Niels Græsholm, Chefskonsulent, Kulturstyrelsen, Danmark

Asbjørn Keiding, Statens Kunstfonds projektstøtteudvalg for musik, Danmark

Resultatet af de overvejelser, som en dansk forskerpanel har gjort sig om udvikling af forskningsdesign for forskning i effekten af børns og unges møde kunst – generelt og i relation til Statens Kunstfonds initiativer rettet mod børn og unge.

28.10. 2015 kl. 14.30-15.25 (omtrent)

Paneldiskusjon

«Forskning om kunst og kultur i kommunene. Hva trengs?»

Rom: Auditorium 1427, Sesjonsleder: Elin Angelo

1. Fagforståelser
2. Skoleslagskulturer
3. Kvalifisering til kunst og kulturoplæring/formidling i kommunene

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

Musikkfaget i grunnskole og kulturskole – to sider av samme sak, eller?

Førstelektor i fagdidaktikk Inger Anne Westby, Norges musikkhøgskole

En ny rammeplan for kulturskolen¹ og en NOU² om framtidens skole, signaliserer nye forventninger til undervisningsfaget musikk i begge skoleslagene.

Denne presentasjonen ønsker å fokusere noen spørsmål til undervisningsfagenes mål og innhold slik de er utformet i gjeldende læreplaner, for så å diskutere hvordan vi kan tenke om fagene i de ulike skoleslagene i framtida. Med rammeplan for kulturskolen og nye forventninger til grunnskolefaget, endres kravene til innhold, organisering og arbeidsmåter, og det utfordrer lærere i begge skoleslag. Mange høyere musikk lærerutdanninger kvalifiserer studentene både for den allmenne, obligatoriske musikkundervisningen i grunnskolen og for den frivillige kulturskoleopplæringen, men det fagdidaktiske innholdet og vektingen mellom fagdidaktiske varianter, varierer i utdanningene.

Vi vet at mange kommuner sliter med mangel på kvalifiserte musikk lærere i grunnskolen. Mange kommuner er små med hensyn til folketall og med demografiske og geografiske utfordringer i forhold til grunnskolestrukturen, og det er vanskelig å få tilsatt faglærere i musikk fordi timetallet for musikkfaget i grunnskolen blir lavt. Det betyr at de fleste kommuner vil være tjent med musikk lærere/-pedagoger som kan undervise både i grunnskole og kulturskole. Og disse musikk lærerne må ha kunnskap om og praktisk innsikt i likheter og forskjeller i faget for skoleslagene.

Aktuelle spørsmål: I hvilken grad er det samsvar mellom grunnskolefaget og kulturskolefaget musikk? Hva bør være prioritert innhold i musikk lærerutdanningene for å kunne sikre kvalitet i begge undervisningsfagene? Hva er praksisfeltet sitt bidrag til innholdet i utdanningene? Hvordan kan realitetene i kommunene spille inn i vurderinger av hvilke fagdidaktiske valg den enkelte musikk lærerutdanningsinstitusjon kan/bør gjøre?

5 minutters innspill til temaet Kulturskole Cutting edge!

Øivind Varkøy, Camilla Damkjær, Mari-Ann Letnes, og Anders Rønningen

Diskusjon og stemmer fra salen.

Kunstnerisk Avslutning

---

¹http://www.kulturskoleradet.no/upload/bruker/dokumenter/Om_oss/Landsmotet/2014/08_Rammeplan_for_kulturskolen.pdf

² NOU 2015:8 Fremtidens skole. Fornyelse av fag og kompetanser

Presentatører, tema, institusjon og sesjon (alfabetisk oversikt)

Den som presenterer	Tema	Institusjon, stilling	Sesjon og rom
Allern, Tor-Helge	Prosjektet Spill Levende! – utvikling av scenisk spillkompetanse hos barn og unge (Se Meek)	Professor, HiNesna	Sesjon 4 A; Rom: 1520
Angelo, Elin	Symposium 1 IRIS-forsk- hva er det?	Førsteamanuensis, PLU, SVT, NTNU	Sesjon C, symposium 1; Rom: 1521
Aune, Vigdis	1). Nasjonalt fagplanarbeid teater i norsk kulturskole 2)Devising theatre i kulturskolen = performance-pedagogikk	Førsteamanuensis, Inst. For kunst- og medievitenskap, HF, NTNU	Sesjon 1D, symposium 2; Rom: 1520 Sesjon 3B; Rom: 1416
Bakken, Aune	(se M-A Letnes gruppepresentasjon)	Barnehagelærerstudent, DMMH	Sesjon 4B Rom: 1525
Bargel, Aina	(se M-A Letnes gruppepresentasjon)	Barnehagelærerstudent, DMMH	Sesjon 4B Rom: 1525
Bjørkvik, Anne	Hvilke kunstneriske og kunstdidaktiske praksiser er av relevans for utvikling av kulturskolen?	Førsteamanuensis, UiA	Sesjon 5B Rom: 1521
Blix, Hilde	Gehör og notekyndighet i lærebøker for unge instrumentalister	Dosent, Det arktiske universitetet, UiT	Sesjon 3C Rom: 1521
Campos, Corinne Lyche	Dansefag og faglighet i dans i grunnopplæringen (Se A. Iversen)	Daglig leder Dans i Skolen	Sesjon 1A Rom: 1426
Danielsen, Brit Å. B. Danielsen	Musikalsk materiale som inkluderer på tvers av alder og ferdighetsnivå. Erfaringer fra et musikkprosjekt med palestinske flyktningbarn i Sør-Libanon (se Storsve) (for Irisforsk se Westby)	Førstelektor, NMH, Oslo	Sesjon 4A Rom: 1520
Espeland, Åsmund	Læreren som medmusikant: ei utforskning av improvisatoriske praksisar i	ph.d.-stipendiat, HSH	Sesjon 3C Rom: 1521

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

	piano- og bandundervisning		
Emstad, Anne Berit	Irisforsk (Se Angelo): Skoleeier og skoleledere om samarbeid om barns og unges musikkopplæring i Sandefjord kommune.	Førsteamanuensis, nestleder for forskning, PLU, NTNU	Sesjon 1C, Symposium 1 Rom: 1521
Fjeldstad, Mari Ystanes	Irisforsk (Se Angelo): Spennande prosjekt! Men lærer dei noko? Ei undersøking av kva fiolinelevar i El Sistema kan.	Masterstudent, NMH, Oslo	Sesjon 1C, Symposium 1 Rom: 1521
Frisch, Nina Scott	To see the visually controlled: Seeing-drawing in formal and informal contexts A qualitative comparative case study of teaching and learning drawing processes from Vega in Northern Norway (presentasjon på norsk)	Førsteamanuensis, DMMH	Sesjon 1B Rom: 1416
Grosch, Heidi Håvan	Bruk av drama som metode for å hjelpe unge elever å mestre (Se Asbjørn Hagen)	Master, Kulturskolen i Levanger	Sesjon 3B Rom: 1416
Græsholm, Niels	Udvikling af forskningsdesign for forskning i effekten af børns og unges møde med kunst (Se Asbjørn Keiding)	Chefskonsulent, Kulturstyrelsen, Danmark	Sesjon 1 D, Symposium 2 Rom: 1520
Hagen, Asbjørn	Bruk av drama som metode for å hjelpe unge elever å mestre (Se Heidi Håvan Grosch)	Rektor Kulturskolen i Levanger	Sesjon 3B Rom: 1416
Haugen, Aina Estenstad	(Se M-A Letnes gruppepresentasjon)	Barnehagelærerstudent, DMMH	Sesjon 4B Rom: 1525
Haraldsen, Heidi	Utsnidt. Heidi Haraldsen og Siri Ingul fra forskningsgruppa UTSNIDT presenterer det utviklingspsykologiske fenomenet <i>narrativ identitet</i> i et interkulturelt, dramapedagogisk perspektiv. (se Siri Ingul)	Kunsthøgskolen i Oslo	Sesjon 1B Rom: 1416
Holdhus, Kari	a)Kulturskolen i grunnskolen? – Myter, utfordringer og muligheter b)Hvordan kan man være en	Førsteamanuensis, HSH	Sesjon 4A Rom: 1520 Sesjon 5B

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

	god lærer i prosjektbaserte kreative prosesser?		Rom: 1521
Hovde, Sunniva	Poster: Mangfold og forskjellighet i barnehagen	Førsteamanuensis, DMMH	Sesjon 2A Vrimleareal
Hovik, Lise	Interaksjon i scenekunst for barn: tyranni eller magi?	Førsteamanuensis, DMMH	Sesjon 1A Rom: 1426
Ingul, Siri	Utsnitt. Heidi Haraldsen og Siri Ingul fra forskningsgruppa UTSNIDT presenterer det utviklingspsykologiske fenomenet <i>narrativ identitet</i> i et interkulturelt, dramapedagogisk perspektiv. (Se Heidi Haraldsen)	HiNesna, Kunsthøgskolen i Oslo	Sesjon 1B Rom: 1416
Irgens, Eirik	(se Tone Pernille Østern som presenterer)	Professor, PLU, SVT, NTNU	Sesjon 1A Rom: 1426
Iversen, Anette	(se Corinne Campos)	Dans i skolen	Sesjon 1A Rom: 1426
Jordhus-Lier, Anne	Kulturskolens rolle og innhold i dag	Phd.-stipendiat, NMH, Oslo	Sesjon 5A Rom: 1520
Asbjørn Keiding	Utvikling af forskningsdesign for forskning i effekten af børns og unges møde med kunst (Se Niels Græsholm)	Statens Kunstfonds projektstøtteudvalg for musik, Danmark	Sesjon 1D, Symposium 2 Rom: 1520
Knudsen, Marianne Nødtvedt	Hvilket teaterfag skrives fram i danske kulturskolelæreplaner? (Se A-L Østern)	Lektor drama	Sesjon 1D, Symposium 2 Rom: 1520
Letnes, Mari-Ann	Gruppepresentasjon: Kultur for, av og med de minste barna – Hvordan skape et kulturskoletilbud for de minste barna?	Førsteamanuensis, FoU-leder, DMMH	Sesjon 4B Rom: 1525
Langfjæran, Joakim	(Se M A Letnes gruppepresentasjon)	Barnehagelærerstudent, DMMH	Sesjon 4B Rom: 1525
Lauridsen, Kåre	Kombinasjon: gruppeundervisning og individuelle timer i begynneropplæring på piano (Se Ragnhild Sandvik)	Kulturskolerektor, Sirdal kommune	Sesjon 3C Rom: 1521
Moxness, Lea	Sirkunstneren – Sirkunstundervisning i det kulturskolerelaterte feltet	Master, Trondheim kommunes kulturskole	Sesjon 2A Vrimleareal

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

Meek, Anne	Prosjektet Spill Levende! – utvikling av scenisk spillkompetanse hos barn og unge (Se Allern)	Dosent, HiNe Kultursjef Sandnessjøen	Sesjon 4A Rom: 1520
Olaussen, Ingvild Olsen	Toddlereens fortelleruttrykk. – Et kroppslig, estetisk, multimodalt blikk på toddlerens fortellinger	Phd.-stipendiat, DMMH	Sesjon 4B Rom: 1525
Reitan, Kristin	(Se M A Letnes gruppepresentasjon)	Barnehagelærerstudent	Sesjon 4B Rom: 1525
Rønningen, Anders	IRISaksjonsforsk – et nettverk av forskende kulturskolerektorer	Rådgiver, Norsk kulturskoleråd	Sesjon 1C, Symposium 1 Rom: 1521
Rønning, Ruth Jorunn	Hva er IRIS prosjektet sitt bidrag i norsk kulturskoleutvikling?	Masterstudent NMH Rådgiver, Norsk kulturskoleråd	Sesjon 1C, Symposium 1 Rom: 1521
Sandvik, Ragnhild	Kombinasjon: gruppeundervisning og individuelle timer i begynneropplæring på piano (Se Lauridsen)	Kulturskolelærer, Sirdal kommune	Sesjon 3C Rom: 1521
Skomakerstuen, Kristin	(Se M A Letnes gruppepresentasjon)	Barnehagelærerstudent, DMMH	Sesjon 4B Rom: 1525
Solberg, Ingunn	Stedskunstprosjekt i en friluftsbarnehage – barns deltagelse i kulturell praksis	Høgskolelektor, DMMH	Sesjon 2A Vrimleareal
Stabell, Ellen M.	Læringsmuligheter på et talentutviklingsprogram	Phd.-stipendiat, NMH, Oslo	Sesjon 4C Rom: 1521
Storsve, Vegar Richter	Musikalsk materiale som inkluderer på tvers av alder og ferdighetsnivå. Erfaringer fra et musikkprosjekt med palestinske flyktningbarn i Sør-Libanon (Se Danielsen)	Førstelektor, NMH, Oslo	Sesjon 4A Rom: 1520
Sørum, Øyvind	Irisforsk: Coaching av musikkskoleelever - muligheter og utfordringer (Se E Angelo)		Sesjon 1C, Symposium 1 Rom: 1521
Sæther, Morten	Kunstner i barnehagen. Hva kan en kunstner bidra med for å utvikle barnehagen som kulturarena?	Førstelektor, DMMH	Sesjon 3A Rom: 1520
Tafjord, Magnhild	Kulturskolen og videregående skole- felles elever og nye fag	Master estetiske fags didaktikk, lektor Fagerlia gymnas	Sesjon 4C Rom: 1521

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

Tveiten, Ida	Vurdering i kulturskolens instrumentalundervisning	Master	Sesjon 4C Rom: 1521
Tørudstad, Camilla	(Se M A Letnes gruppepresentasjon)	Barnehagelærerstudent, DMMH	Sesjon 4B Rom: 1525
Ulrichsen, Gry	Tenthaus Oslo - En inkluderende organisatorisk modell for framtidens kulturskoleelev?	Master	Sesjon 1B Rom: 1416
Ulvund, Marit	Kunstnerlærer, kunstprogram og kreative partnerskap – hvilke muligheter finnes?	Førsteamanuensis, Hiolda	Sesjon 3B Rom: 1416
Vaittinen, Pirjo	Collaboration in the fields of arts education in Finland (Presenterer på svensk) [Se A-L Østern]	Lektor i modersmålets didaktik, University of Tampere, Finland	Sesjon 1D, Symposium 2 Rom: 1520
Valberg, Tony	Relasjonell estetikk – en plattform for kunstneriske praksiser med relevans for utvikling av kulturskolen?	Førsteamanuensis, UiA (presentasjon + workshop)	Sesjon 3A Rom: 1520
Viken, Andreas	Irisforsk: Kulturskolemodeller (Se E Angelo)	Masterstudent, NMH, Oslo	Sesjon 1C, Symposium 1 Rom: 1521
Westby, Inger Anne	1. Irisforsk: Hva er praksisopplæringens innhold i musikk lærerutdanning, og hvordan fordeles ansvaret for denne opplæringen mellom utdanningens fag og praksisfeltet? (Se Danielsen; se E Angelo) 2. Musikkfaget i grunnskole og kulturskole – to sider av samme sak, eller?	Førstelektor, NMH, Oslo	Sesjon 1C, Symposium 1 Rom: 1521 2. Paneldiskusjon Auditoriet
Wilhelmsen, Merete	Mangfold og fordypning – Kulturskolens nye rammeplan	Assisterende direktør, Norsk kulturskoleråd	Auditoriet 1427
Waagen, Wenche	Kulturskolelæreres kunnskapsgrunnlag	Førstelektor, HF, NTNU	Sesjon 4C Rom: 1521
Österlind, Eva	Drama/Teater i den svenska kulturskolan - vad vet vi och vad vet vi inte?	Professor, Stockholms universitet	Sesjon 1D, symposium 2; Rom: 1520
Østern, Tone Pernille	Dansepedagogikk i samtiden informert av kunstnerisk ledelse i koreografiske samtidsdansprosesser på det	Førsteamanuensis, PLU, SVT, NTNU	Sesjon 1A Rom: 1426

27.-28.10. 2015 ved DMMH, i Trondheim

	frie scenekunstheltet (Se E Irgens)		
Østern, Anna-Lena	Nordiske kulturskolers læreplaner i drama/teater. Hva slags teaterfag skrives frem? (symposium) (Se Aune, Knudsen, Knudsen, Österlind og Vaittinen)	Professor, PLU, SVT, NTNU	Sesjon 1D, symposium 2; Rom: 1520
Aannestad, Christer	Elevs motivasjon i et sangdidaktisk landskap: En fenomenologisk-hermeneutisk intervjuundersøkelse med seks sangelever i den videregående skolen	Master estetiske fags didaktikk, Orkdal vgs	Sesjon 5A Rom: 1520
Aarthun, Greta Gravås	Estetiske fags verdier og betydning for individet, i relasjoner og for samfunnet	Master estetiske fags didaktikk, Levanger vgs	Sesjon 4B Rom: 1525